

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Obor: bezpečnostní technologie, systémy a management

Specifika vyšetřování rasově motivované trestní činnosti

On investigation specifics in dealing with criminal offences based
on racial motivation

Bc. Miroslav Štěpánek

Diplomová práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
Ústav elektrotechniky a měření
akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Miroslav ŠTĚPÁNEK**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Specifika vyšetřování rasově motivované trestní činnosti**

Zásady pro vypracování:

1. Práci zpracuje jako edukační materiál do předmětu **Kriminalistické technologie a systémy**.
2. Uvedte typické stopy rasově motivovaného činu.
3. Popište rozsah dokazování rasově trestného činu.
4. Zhodnoťte možnosti postupu veřejného ochránce práv.
5. Provedte nástin prevence v této oblasti.
6. Materiál opatřete tabulkou a obrazovou dokumentací.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. Novotný, Oto – Zapletal, Josef a kolektiv. Kriminologie. ASPI Publishing, 8/2004, vazba váz., 452 str., ISBN 80-7357-026-2.
2. Kuchta, Josef – Válková, Helena a kolektiv. Základy kriminologie a trestní politiky. C.H. Beck, 4/2005, vazba váz., 544 str., ISBN 80-7179-813-4.
3. Draščík, Antonín – Hasch, Karel – Kučera, Pavel a Rizman, Stanislav. Přehled judikatury – trestné činy proti životu a zdraví, nutná obrana. ASPI, 7/2007, brož., 386 str., ISBN 978-80-7357-253-2.
4. Draščík, Antonín – Hasch, Karel – Kučera, Pavel a Rizman, Stanislav. Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – podvod. ASPI Publishing, 2004, brož., 158 str., ISBN 80-86395-88-x.
5. Draščík, Antonín – Hasch, Karel – Kučera, Pavel a Rizman, Stanislav. Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – zpronevěra. ASPI Publishing, 2003, brož., 112 str., ISBN 80-86395-64-2.
6. Draščík, Antonín – Hasch, Karel – Kučera, Pavel a Rizman, Stanislav. Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – krádež. ASPI Publishing, 2003, brož., 104 str., ISBN 80-86395-51-0.
7. Musil, Jan – Konrád, Zdeněk a Suchánek, Jaroslav. Kriminalistika, 2. přepracované a doplněné vydání. C.H. Beck, 11/2004, vazba váz., 584 str., ISBN 80-7179-878-9.

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Vladislav Štefka

Ústav elektrotechniky a měření

Datum zadání diplomové práce:

22. února 2008

Termín odevzdání diplomové práce:

4. června 2008

Ve Zlíně dne 22. února 2008

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Diplomová práce jako celkový edukační materiál je zaměřen na specifika vyšetřování rasově motivované trestné činnosti. Popisuje typické stopy, rozsah dokazování a nástin prevence v oblasti rasově motivované trestné činnosti. Práce je zpracována pro potřeby studentů a měla by sloužit jako výukový materiál do předmětu Kriminologické technologie a systémy.

Klíčová slova: rasově motivovaná trestná činnost,

ABSTRACT

This thesis as a teaching material deals with investigation specifics of criminal offences based on racial motivation. It depicts some typical trails, the way of finding proofs and it also contains an outline of prevention in dealing with criminal offences based on racial motivation. The thesis has been written to provide students of Criminalistic technology and systems with a teaching material.

Keywords: criminal offences based on racial motivation

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce, JUDr. Vladislavu Štefkovi, za poskytnuté konzultace, cenné informace, rady a věcné připomínky, které mi poskytoval během práce.

Prohlašuji, že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků, je-li to uvolněno na základě licenční smlouvy, budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....
Podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CHARAKTERISTIKA RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	11
1.1 OBECNÉ ROZDĚLENÍ EXTREMISTICKÝCH AKTIVIT	11
1.2 ROZDĚLENÍ EXTREMISMU Z KRIMINALISTICKÉHO HLEDISKA	11
1.2.1 Podle objektů napadení na extremismus	11
1.2.2 Podle formy páčání na extremismus	11
1.3 DEFINICE RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	12
1.4 ZÁKLADNÍ ZNAKY RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÍ ČINNOSTI.....	12
1.4.1 Společensky nebezpečné jednání	12
1.4.2 Útok na práva a svobody rasově, etnicky, národnostně nebo nábožensky odlišných občanů	12
1.4.3 Motiv jednání, kterým je rasová, národnostní, náboženská zášť	13
1.4.4 Protiprávní jednání	14
2 FORMY A ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.	15
2.1 ZÁKLADNÍ FORMY RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	15
2.1.1 Verbální forma	15
2.1.2 Brachiální forma.....	15
2.1.3 Grafická forma	16
2.2 ROZDĚLENÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉHO TRESTNÉHO ČINU PODLE OBJEKTU NAPADENÍ.....	17
2.3 ROZDĚLENÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉHO ÚTOKU PODLE PŘÍSLUŠNOSTI PACHATELŮ	17
3 PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ A VYŠETŘOVACÍ SITUACE	18
3.1 PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ	18
3.2 VYŠETŘOVACÍ SITUACE	19
4 TYPICKÉ STOPY RASOVĚ MOTIVOVANÉHO ČINU, POSTUPY NA MÍSTĚ ČINU	21
4.1 ZVLÁŠTNÍ POSTUPY NA MÍSTĚ ČINU	25
5 CHARAKTERISTICKÉ ZVLÁŠTNOSTI PACHATELŮ A MOTIVY JEJICH JEDNÁNÍ	27
6 CHARAKTERISTIKA OBJEKTŮ NAPADENÍ	29
7 POČÁTEČNÍ ÚKONY A OPATŘENÍ PŘI VYŠETŘOVÁNÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉ ČINNOSTI	30
8 VYŠETŘOVACÍ VERZE, PLÁNOVÁNÍ A ORGANIZACE VYŠETŘOVÁNÍ	33

9	PŘEDMĚT A ROZSAH DOKAZOVÁNÍ RASOVĚ TRESTNÉHO ČINU.....	36
9.1	ROZSAH VYŠETŘOVÁNÍ A DOKAZOVÁNÍ	41
9.1.1	Výslech obviněného	42
9.1.2	Výslechy svědků a poškozených	43
9.1.3	Domovní prohlídka	45
9.1.4	Rekognice.....	45
9.1.5	Znalecké expertizy	46
II	PRAKTICKÁ ČÁST	48
10	MOŽNOSTI POSTUPU VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	49
10.1	DEFINICE VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	49
10.2	PŮSOBNOST A PRAVOMOC VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	49
10.2.1	Věcná působnost	49
10.2.2	Osobní působnost	50
10.2.3	Činnost ochránce	52
10.2.3.1	Podněty k jednání.....	52
10.2.3.2	Vlastní šetření	53
10.2.4	Zvláštní oprávnění a povinnosti	54
10.2.4.1	Vztah ochránce k Ústavnímu soudu	54
10.2.4.2	Vztah ochránce k Poslanecké sněmovně	55
10.2.4.3	Kancelář veřejného ochránce práv	56
10.2.5	Ochrana osob omezených na svobodě.....	56
10.2.5.1	Typy navštěvovaných zařízení	57
10.2.5.2	Vykonávání systematických návštěv	58
10.2.6	Informování o činnosti	59
10.2.6.1	Informace pro veřejnost	60
11	NÁSTIN PREVENCE U RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	61
11.1	PREVENCE MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY	61
11.2	PREVENCE MINISTERSTVA KULTURY.....	62
11.3	PREVENCE POLICIE ČR.....	63
11.3.1	Vzdělávání a formování kariéry policistů	64
	Navrhovaná opatření	64
11.3.2	Zaměstnávání příslušníků menšin u Policie ČR.....	65
	Navrhovaná opatření	66
11.3.3	Monitoring xenofobní hodnotové orientace policistů	66
	Navrhovaná opatření	66
11.3.4	Etický kodex Policie ČR	67
11.3.5	Výzkum kriminality v sociálně vyloučených lokalitách obývaných převážně romskou populací.....	68
	Navrhovaná opatření	68
11.3.6	Realizace systémových a lokálních preventivních opatření policejní práce s menšinami	68
11.3.6.1	Plán činnosti Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám a Styčný důstojník pro menšiny.....	68
11.3.6.2	Asistent Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách.....	70

12	STANISTIKA TRESTNÝCH ČINŮ	72
12.1	STATISTKA RASOVĚ MOTIVOVANÝCH TRESTNÝ ČINŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY V LETECH 1995 - 2005	72
12.2	STATISTKA RASOVĚ MOTIVOVANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ V JIHMORAVSKÉM KRAJI V LETECH 2005 – 2007	76
	ZÁVĚR	78
	ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	85
	SEZNAM OBRÁZKŮ	86
	SEZNAM TABULEK	87

ÚVOD

Na počátku devadesátých let dvacátého století se začala vyskytovat na území české republiky, ale i v celé Evropě skupina obyvatel nebo jednotlivců, která svým chováním a jednáním výrazně vybočuje z etického kodexu chování společnosti. Tyto neetické projevy se začaly označovat za „extremismus“. Extremismus může mít řadu podob, např. činnost náboženských sekt, terorismus jehož nástrojem je teror vůči skupině obyvatel. Do extremistických projevů také patří rasově motivovaná trestná činnost, kde nejzávažnější příčinou je rasismus.

Rasově motivovaná trestná činnost i ostatní projevy extremismu od roku 1990 do současnosti nedosáhla nikdy na území České republiky masových rozměrů, nevedla k destabilizaci bezpečnostní situace ve státě. Extremistické konflikty jsou některými skupinami obyvatel vnímány velmi citlivě, zejména v případech, kdy rasově motivované útoky způsobí tragédie jednotlivce nebo i rodin.

Ze statistických údajů je trestná činnost s extremistickým podtextem, včetně rasově motivovaných deliktů spáchaná na území České republiky nevýznamné číslo v poměru celkové trestné činnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

1.1 Obecné rozdělení extremistických aktivit

1. Realizace vysoce ušlechtilých a humánních cílů, ale způsobem, který v menší či větší míře se neslučuje se společenskými pravidly chování.
2. Realizace představ o politickém systému společnosti a jeho fungování, které odporují obecným normám morálky a humanity způsoby, které jim umožňují platný právní řád („slušnou“ formou chtějí prosadit „neslušné“ cíle).
3. Realizace nelidských, nehumánních, rasově segregujících cílů protizákonnými a nelidskými prostředky. Do této třetí skupiny lze zařadit i převážnou část rasově motivovaných útoků.

1.2 Rozdělení extremismu z kriminalistického hlediska

1.2.1 Podle objektů napadení na extremismus

- útočící na ústavnost a státní zřízení (zejména terorismus),
- hrubě narušující občanské soužití,
- útočící na život a zdraví občanů,
- rasově motivovaný.

1.2.2 Podle formy páchaní na extremismus

- verbální,
- brachiální,
- grafický.

1.3 Definice rasově motivované trestné činnosti

Rasově motivovaná trestná činnost je společensky nebezpečné trestní jednání, kterým pachatel verbálně, graficky nebo brachiálně útočí na rasově odlišné občany nebo potlačuje jejich zaručená práva a svobody pro jejich rasovou, etnickou, národnostní nebo náboženskou odlišnost.

1.4 Základní znaky rasově motivované trestní činnosti

1.4.1 Společensky nebezpečné jednání

Tímto jednáním rasově motivované projevy napadají samotnou podstatu společenských vztahů v demokratické společnosti, na základní práva a svobody občana. Společensky nebezpečná jednání jsou ve většině případů hodnocena jako trestní čin, protože způsob jednání pachatelů i následek dosahují takové intenzity a jsou natolik závažné, že není možno je kvalifikovat jako přestupek proti veřejnému pořádku.

1.4.2 Útok na práva a svobody rasově, etnicky, národnostně nebo nábožensky odlišných občanů

Každému občanu jsou zaručeny základní lidská práva Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky, zejména v článku 1 až 4 ústavního zákona č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek 2

(1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.

(2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

(3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Článek 3

(1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

(2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování.

(3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Článek 4

(1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

(2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem.

(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro jaké byla stanovena.

1.4.3 Motiv jednání, kterým je rasová, národnostní, náboženská zášť

Rasován, národnostní nebo náboženská zášť se projevuje zejména v chování, jednání, způsobu provedení a následku. Rasová pohnutka je i kvalifikační okolností, která podstatně zvyšuje nebezpečnost vybraných trestních činů, u kterých je rasový motiv vyjádřen v kvalifikované skutkové podstatě jako okolnost, která podstatně zvyšuje hranici trestní sankce.

1.4.4 Protiprávní jednání

Za rasově motivovanou trestnou činnost jsou zpravidla označena jednání uvedená v základní skutkové podstatě trestných činů:

- hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 trestního zákona (dále jen tr.zák.),
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod podle § 198a tr. zák.,
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260, § 261, § 261a tr. zák.,
- omezování svobody vyznání podle § 236 tr. zák.,
- vyjadřující společenskou nebezpečnost trestných činů spáchaných z rasových pohnutek v kvalifikované skutkové podstatě, zohledňující rasovou pohnutku jako kvalifikovanou okolnost, která má vliv na zvýšení trestní sazby na spáchaný trestný čin. Jedná se o trestné činy:
 - násilí proti skupině obyvatel a jednotlivců podle § 196 tr. zák.,
 - vražda (§219 odst. 1, odst. 2 písm. g tr. zák.),
 - ublížení na zdraví (§ 221 odst. 1, odst. 2 písm. b, § 222 odst. 1, odst. 2 písm. b tr. zák.),
 - vydírání (§235 odst. 1, odst. 2 písm. f tr. zák.),
 - poškozování cizí věci (§ 257 odst. 1, odst. 2 písm. b tr. zák.).

Méně závažná jednání, jejichž nebezpečnost pro společnost je nepatrná nebo u mladistvých malá, lze posuzovat jako přestupek proti veřejnému pořádku podle § 49 odst. 1, písm. a – c přestupkového zákona.

2 FORMY A ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.

Rasově motivované útoky jsou páčány ve třech základních formách.

2.1 Základní formy rasově motivované trestné činnosti

2.1.1 Verbální forma

Verbální forma páčání rasově motivované činnosti zahrnuje slovní napadení, pronásledování oběti doprovázené nadávkami a vyhrůzkami, útok na práva a svobody občanů. Podstatou verbální formy páčání je útok bez přímého kontaktu s napadenou osobou. Útok je páčán v převážné míře skupinou pachatelů až davem, který se dopouští nejen verbálního napadení, ale také velmi často ničení majetku a různých objektů.

Příklady páčání verbálních útoků:

- pronášení fašistických pozdravů SIEG HEIL doprovázené zdviženou pravicí,
- slovní urážky a napadání občanů pro jejich rozdílnou barvu pleti, rasovou odlišnost, příslušnost k jinému národu, apod.,
- pronášení rasově motivovaných projevů před skupinou podobně smýšlejících občanů,
- hudební produkce s rasově orientovanými písněmi.

2.1.2 Brachiální forma

Brachiální nebo-li násilný útok se projevuje nejen brutalitou vůči tělesné integritě (nedotknutelnosti) občana, ale také vůči majetku. Společným znakem všech brachiálních útoků je agrese. Agresi pachatelé využívají k vyjádření nepřátelství a nenávisti proti rasově, národnostně, etnicky nebo nábožensky smýšlejícím občanům. Útok je páčán fyzicky nebo psychicky v některých případech se jedná až o teror.

Příklady brachiálních útoků:

- násilí vyjadřované ve formě pohrůžky,
- přímé násilí proti osobě nebo majetku,
- psychické násilí, které se uplatňuje při pochodech městem, kdy jsou vykřikována fašistická hesla,
- vyhrožování zabitím nebo jinou vážnou újmou zpravidla menšinové skupině obyvatel,
- při pochodek, kdy je veřejně demonstrována síla.

2.1.3 Grafická forma

Typickou formou grafického páčání rasově motivovaných útoků je:

- vydávání různých časopisů tzv. zinů nebo fanzinů (jedná se o samizdaty novinového nebo časopisového typu),
- vylepování plakátů s rasistickými texty a symboly,“
- tvorba různých symbolik, grafických nebo jinak zástupných znaků charakteristických pro to které extremistické hnutí,
- nejčastější grafické projevem jsou symboly nacismu a fašismu tzv. fašistická svastika (hákový kříž, různé fašistické militarie, symbolika KU-KLUX-KLANU a další),
- symboly, které vyjadřují nebo v historii společnosti vyjadřovali odpor a nenávisť k rasově, národnostně, nábožensky nebo jinak odlišným občanům.

2.2 Rozdělení rasově motivovaného trestného činu podle objektu napadení

- Útok proti Romům nebo proti jejich majetku (jedná se o nejčastější objekt napadení).
- Útoky zaměřené antisemitsky
- Útoky proti cizincům s odlišnou barvou pleti, s odlišným náboženstvím nebo národností nebo proti jejich majetku

Mimo uvedené rozdělení jsou zaznamenány případy rasově motivovaných útoků, kdy oběti útoku se stali občané stejné barvy pleti jako pachatelé.

2.3 Rozdělení rasově motivovaného útoku podle příslušnosti pachatelů

- Útoky skinheadů proti Čechům, zejména Romům.
- Útoky Romů proti skinheadům prezentované jako akt sebeobrany.
- Útoky Čechů, kteří nejsou příznivci nebo příslušníci hnutí skinheads proti Romům.
- Útoky Romů proti Čechům, neskinheadům.
- Útoky Čechů proti skinheadům pro jejich příslušnost k hnutí skinheads.
- Útoky skinheadů proti ostatním obyvatelům:
 - pro jejich rozdílnou barvu pleti,
 - pro jejich vyznání,
 - proto, že jsou bez vyznání,
 - pro jejich politické přesvědčení.

3 PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ A VYŠETŘOVACÍ SITUACE

3.1 Podněty k vyšetřování

Nejčastějším podmětem pro policii k vyšetřování rasově motivované trestné činnosti je oznámení občanů, kteří byli poškozeni kriminálním jednáním extremisticky zaměřených pachatelů, zejména útoky skinheadů. Ve většině případů oznámení poškozených se jedná o formu brachiálního útoku. Méně časté podněty k vyšetřování jsou od různých oficiálních nebo neoficiálních sdružení na ochranu práv, například různé romské iniciativy a sdružení apod. Podněty k vyšetřování grafické formy rasově motivované trestné činnosti jsou vyšetřovány policií nejčastěji v rámci operativně pátrací a vyhledávací činnosti.

Typický způsob oznámení policii o podezření ze spáchání rasově motivované trestné činnosti je podáváno ústně nebo telefonicky obětí útoku. V případě grafické formy páčání jsou podněty k vyšetřování výsledky operativně pátrací činnosti pracovníků služby kriminální policie. S formou páčání rasově motivované trestné činnosti velmi úzce souvisí zvláštnosti podnětů k vyšetřování této trestné činnosti.

Při oznámení verbální nebo brachiální formy páčání rasově motivovaného útoku jsou oběti ve většině případů poznamenány silnými emotivními pocity, snaží se zveličovat útok. Oznámením o rasově motivovaném útoku dává oběť „přímé“ podněty policii k vyšetřování. Tyto podněty mají ve většině případů značné nedostatky, oznamovatelé nejsou schopni popsat pachatele ani jinak blíže ho označit. Tím se výrazně stěžuje odhalování pachatelů i objasňování rasově motivovaného útoku.

Při oznámení rasově motivované trestné činnosti občanem je potřeba zjistit mimo základních informací (kde, kdy, jak, atd.) také podrobnější informace:

- charakter rasově motivovaného útoku a jeho následek,
- co nejpřesnější charakteristiku verbálních (mluvených) projevů pachatelů,
- komu verbální útok byl určen,
- reakce a chování napadených osob,
- popis a chování jednotlivých pachatelů.

Podněty k vyšetřování rasově motivovaného útoku neoznamují jen občané, ale mohou je podat pracovníci služby kriminální policie na základě operativně pátrací činnosti. U této trestné činnosti jsou obvykle shromážděny dostatečné informace na to, aby orgán činný v trestním řízení mohl přímo přikročit ke sdělení obvinění pro konkrétní trestný čin. Podnětem pracovníků služby kriminální policie pro operativně pátrací činnost bývají informace směřující k tomu, že jsou připravovány různá vystoupení, srazy nebo jiné akce, na kterých bude s největší pravděpodobností propagováno rasově motivované vystoupení. Dalším podnětem k vyšetřování je záchyt různých plakátů, ilegálně tištěných časopisů (samizdatů), které obsahují rasově motivované texty, symboly, obrázky nebo jiné podněty svědčící o podezření ze spáchání rasově motivovaného trestného činu.

3.2 Vyšetřovací situace

Vyšetřovací situace u rasově motivovaného útoku jsou závislé na faktech, které byli zjištěny v první fázi vyšetřování. Vyšetřovacích situací může být mnoho, ale základní a typické vyšetřovací situace jsou dvě:

1. Rasový motiv je evidentní již v počáteční fázi vyšetřování.
2. Rasový motiv je skrytý a je možné jej konstatovat až v průběhu vyšetřování, po provedení dalších úkonů.

První vyšetřovací situace, kdy je rasový motiv evidentní již v počáteční fázi nastane obvykle u verbální a grafické formy rasově motivovaného útoku. Stopy nalezené na místě činu, výpovědi svědků a další okolnosti nasvědčují, že se jedná o rasový útok.

Druhá vyšetřovací situace, kdy je rasový motiv skrytý nastává u násilného rasově motivovaného útoku. Stopy zajištěné na místě činu svědčí o násilném útoku na osobu nebo materiální objekt. Podle některých okolností, způsobu spáchání a dalších informací, které byly získané na místě činu je možné jen v náznacích usuzovat, že se jedná o rasově motivovaný čin. Dalším vyšetřováním je zjišťován rasový motiv z výpovědí poškozených a svědků. Téměř každá forma brachiálních útoků je doprovázena verbálními (slovními) projevy pachatele ze kterých lze usuzovat, že se jedná o rasový motiv. V některých případech se můžeme domnívat, že se jedná o rasový motiv z napadení objektu a způsobu

spáchání. Příkladem je případ, kdy objektem napadení je obydlí romských občanů a způsob spáchání je proveden vhozením zápalné láhve do objektu. Tyto případy jsou charakteristické tím, že v počáteční fázi vyšetřování nemůžeme naprosto evidentně označit útok za rasově motivovaný. Získané indicie je nutné v další fázi vyšetřování prokazovat.

Výše uvedené základní vyšetřovací situace mohou mít spoustu záměn a mohou se vzájemně prolínat.

4 TYPICKÉ STOPY RASOVĚ MOTIVOVANÉHO ČINU, POSTUPY NA MÍSTĚ ČINU

Na místě rasově motivovaného činu se může nacházet celá řada klasických kriminalistických stop, které se vyskytují i u jiných forem kriminálních deliktů, jako je například násilná trestná činnost nebo majetková trestná činnost. Podle formy a způsobu spáchání rasově motivovaného útoku a v závislosti na jeho následku můžeme rozdělit stopy pro rasově motivované delikty na:

- a) **Stopy svědčící o verbální formě útoku.** U verbální formy útoku se převážně jedná o materiální stopy, příkladem mohou být různé audio-video nahrávky hudebních skupin, kde jsou zachyceny písně s rasovým podtextem nebo audio-video záznam rasově motivovaných projevů například příslušníků hnutí skinheads. Dalším zdrojem informací jsou svědci, kteří vnímali rasově motivované vystoupení. Svědci nám mohou poskytnout důležité informace, tzv. paměťové stopy, které vedou k vypátrání pachatele rasově motivovaného verbálního útoku a zjistí okolnosti za kterých k nim došlo.
- b) **Stopy svědčící o násilné formě útoku.** Jedná se o stopy násilí na oběti rasově motivovaného útoku. Příkladem jsou stopy po zbraních, které používají příznivci hnutí skinheads (tomfy, boxery, nunčaky, basebalové pálky viz obrázky 1, 2, 3, 4 a další), dále pak stopy po obuvi, příznivci hnutí skinheads používají ve většině případů boty značky Dr. Marten's obrázek 4. Dále pak stopy, které vznikly po speciálních doplňcích oblečení skinheadů jako jsou různé přezky, řetězy, okovy, apod.
- c) **Stopy svědčící o grafické formě spáchání rasově motivovaného činu.** Nejčastější stopou rasově motivovaného činu je stopa v grafické formě. Tyto stopy se vyskytují na místech, kde proběhlo rasově motivované vystoupení. Mezi typické grafické stopy patří:

- Symboly používané hnutím skinheads (typickým znakem je tzv. runové písmo)
- Fašistické symboly
- Letáky, ziny, fanziny, které ve svých textech navádí k rasové, národnostní, náboženské nenávisti.

Obr. 1. Tomfa

Obr. 2. Nunčaky

Obr. 3. Baseballová pálka

Obr. 4. Boxer na ruku

Obr. 5. Boty Dr. Marten's Classic 1460

4.1 Zvláštní postupy na místě činu

Každé vystoupení extremistů obvykle bývá monitorováno policií pomocí záznamové techniky. Záznam by měl být pořízen nejen z pozemního stanoviště, ale také z vrtulníku, kdy z tzv. „ptačí perspektivy“ je lepší orientace v prostoru. Monitoring předchází následnému ohledání místa činu po rasově motivovaném útoku, a proto je velmi důležitým důkazním materiálem.

Účastníci extremistických vystoupení si velmi často pořizují video záznam z těchto akcí. Tyto pořízené záznamy od účastníků akcí je možné pro účely trestního řízení zajistit podle § 78 nebo § 79 trestního řádu, a to i jako neodkladný úkon (srovnej ustanovení § 160 odstavec 4 trestního řádu) a to již ve fázi ohledání. Audio-video záznamy z extremistických akcí pořizují také televize a sdělovací prostředky, které lze využít k trestnímu řízení. Vyžádání autorizované kopie záznamu od sdělovacích médií se provádí písemnou formou nebo v případě, kdy nechce sdělovací prostředek poskytnout audio-video záznam, postupuje se podle § 78 nebo § 79 trestního řádu. Dalším důležitým úkolem policie na místě činu je pořizování fotodokumentace. Mimo stopy ve formě audio záznamu, video záznamu nebo fotodokumentace se na místě činu zajišťují stopy ve formě listinných materiálů nebo věcných předmětů jako například:

- texty verbálních vystoupení,
- ziny domácí i zahraniční produkce vydávané extremistickými organizacemi a skupinami,
- letáky,
- propagační materiály,
- předměty s charakteristickými znaky nebo symboly typickými pro to které extremistické hnutí,
- texty písní při vystoupení extremistických hudebních skupin.

Při extremistických vystoupení je velmi složité objasňování násilných projevů a určení konkrétního útočníka, protože se na jednom místě vyskytuje značný počet extremisticky zaměřených osob. Extremisté mívají často zahalený obličej, aby byla znemožněna pozdější identifikace. K určení konkrétního útočníka je potřeba vykonat řadu důkazů včetně znaleckého zkoumání. Ohledávání místa činu se provádí obvyklými postupy. Pokud při útoku byly použity výbušné systémy, prvotní ohledání místa činu provádí pyrotechnik. Pátrání po pachateli trestného činu je neodkladné a musí začít co nejdříve, nejlépe pokud je to možné hned na místě činu, získáváním informací o útočnících, tzn. získat od poškozených nebo svědků informace:

- k počtu útočníků,
- k jejich popisu včetně podrobného popisu oděvu, oděvních doplňků apod.,
- ke způsobu vedení útoku,
- k jazykovému projevu,
- k přezdívkám nebo vlastním jménům,
- k předmětům, které útočníci použily jako zbraně, apod.

5 CHARAKTERISTICKÉ ZVLÁŠTNOSTI PACHATELŮ A MOTIVY JEJICH JEDNÁNÍ

Ze sociálního hlediska jsou pachatelé rasově motivovaného trestního činu osoby s nízkým vzděláním, s neukončeným středoškolským vzděláním nebo učni, dále pak osoby s nízkými příjmy nebo bez sociálního zázemí. Jsou to sociálně narušené osoby, které řeší své osobní, pracovní nebo ekonomické neúspěchy prostřednictvím rasově motivovaného útoku. Tyto narušené osoby věří, že k vyřešení jejich problémů a neúspěch vede je jedna cesta, a to odstranění Romů, Židů nebo jiných odlišných osob. Ve většině případů se jedná o osoby mladistvé, věkový průměr se neustále snižuje až pod hranici trestní odpovědnosti, tedy pod patnáct let.

Charakteristickým rysem rasově motivovaného útoku je parta až dav pachatelů, která jim dává pocit bezpečí, anonymity, síly a zvětšuje jejich agresivitu a kuráž. Pachatelé ve většině případů jednájí pod vlivem alkoholu čímž dochází k citové otupělosti, citovému strádání. Pachatelé nemají žádné morální zábrany, jsou impulsivní a často jednájí v afektu. Rasově motivovaná trestná činnost je převážně páchána více než dvěma osobami, tedy jedná se o skupinovou trestnou činnost, kterou můžeme rozdělit podle typologie na:

- příležitostnou skupinu,
- partu,
- organizovanou skupinu,
- zločineckou organizaci.

Rasově motivovaný útok z pohledu typologie skupinové kriminality je páchán převážně partou nebo příležitostnou skupinou jen výjimečně organizovanou skupinou. Případ zločineckého spolčení není dosud zaznamenán.

Hlavním znakem pachatelů tohoto kriminálního činu je motiv činu, který vyjadřuje psychický vztah pachatele ke spáchanému činu a jeho následku. Typickým motivem rasového útoku je náboženská, národnostní, rasová nenávisť a zášť, odlišné politické přesvědčení, odlišné vyznání nebo to, že je poškozená osoba bez náboženského vyznání.

Dalším motivem je antisemitismus což je jedna z forem náboženské, národnostní a rasové nesnášenlivosti, projevuje se v nepřátelském vztahu k židům (od opovržení ke způsobu života přes právní diskriminaci až po pogromy a genocidu).

Nejvíce případů rasově motivovaného útoku je pácháno příslušníky nebo příznivci hnutí skinheads, z nichž za nejradikálnější jsou považováni příslušníci hnutí Bohemia Hamer Skins.

Charakteristika pachatelů rasově motivovaných útoků:

- jedná se převážně o sociálně narušené mladistvé pachatele,
- pachatelé mají velmi nízkou úroveň vzdělání, mají problémy se zařazením do společnosti,
- trestná činnost je páchána převážně pod vlivem alkoholu.

6 CHARAKTERISTIKA OBJEKTŮ NAPADENÍ

Objektem napadení jsou poškozené osoby nebo materiální objekty, na které byl namířen rasový motiv. Jsou to osoby, které byli poškozeny pachatelem pro jejich rasovou, národnostní, náboženskou odlišnost, rozdílné politické přesvědčení, nebo proto že jsou bez vyznání. Tento druh kriminálních útoků má mnoho podob, stejně jako i obětí těchto útoků. U rasově motivovaných trestných činů není brán ohled na věk nebo pohlaví poškozených.

Ze statistiky jsou nejčastějším objektem napadení osoby romské národnosti nebo cizinci s odlišnou barvy pleti, zejména pak Vietnamci. Osoby židovské národnosti jsou napadáni při antisemitských útocích. Minimální útoky jsou páčány na osoby s odlišným náboženstvím a útok na osoby bez náboženského vyznání dosud nebyl zaznamenán.

Velmi časté je napadení materiálních objektů, převážně se jedná o likvidaci obydlí Romů, dále pak likvidace motorových vozidel rasově nebo barvou pleti odlišných cizinců.

7 POČÁTEČNÍ ÚKONY A OPATŘENÍ PŘI VYŠETŘOVÁNÍ RASOVĚ MOTIVOVANÉ ČINNOSTI

Mezi počáteční úkony patří počáteční vyšetřování, počáteční operativně pátrací úkony a opatření. Počáteční úkony a opatření jsou voleny podle formy, kterou byla spáchána rasově motivovaná trestná činnost, a dále podle specifikace počáteční vyšetřovací situace. Způsob vyšetřování rasově motivované trestné činnosti je určen zejména charakterem podnětů k vyšetřování, podněty k vyšetřování jsou závislé na formě páchaní rasově motivovaného útoku.

Specifika počátečních úkonů a operativně pátracích opatření při vyšetřování rasově motivované trestné činnosti na základě podnětu učiněného obětí – poškozeným (fyzické napadení, verbální útok atd.) jsou:

a) ve výsledku poškozeného. Výslech poškozeného – oběti útoku je zaměřen na:

- popis útoku a jeho intenzity,
- způsob vedení útoku a jaká zbraň byla použita,
- na jakou část těla útok směřoval,
- na intenzitu útoku a jeho následek,
- obsah verbálních projevů,
- na způsob vniknutí do objektu a rozsah způsobené škody,
- podíl jednotlivých pachatelů na útoku,
- na oblečení a doplňky oděvu pachatelů a další zástupné znaky typické pro určité extremistické hnutí a další.

b) ve výsledku očitých svědků. Výslech svědků je podobný jako výsledku poškozeného.

c) v prohlídce těla poškozeného. Prohlídka těla poškozeného se provádí jen v případě násilného rasově motivovaného útoku. Oběť má na těle masivní krevní podlitiny, pohmožděniny směřující až k devastaci měkkých tkání. Zranění je

způsobeno útočnými předměty, které jsou charakteristické pro rasově motivovaný útok (tyče, basebalové hole, řetězy, tomfy a další).

- d) v ohledání místa činu.** Místo činu je území, na kterém byl spáchán násilný útok směřující proti tělu nebo majetku poškozeného. Při ohledání místa činu jsou používány standardní taktické a metodické postupy, které jsou aplikovány při násilné nebo majetkové trestné činnosti. Při ohledávání místa činu je nezbytné důkladně prozkoumat všechny předměty a tiskoviny nacházející se na místě. Nalezené tiskoviny nebo předměty mohou otevřeně nebo skrytě propagovat fašismus nebo jiné hnutí, které potlačuje svobody a práva občanů. Na místech, kde byl uskutečněn sraz extremistů se nejčastěji nachází různé letáky vyzývající k rasové nenávisti, nabídkové letáky s oblečením a obuví typické pro hnutí skinheads, magnetofonové kazety s nahrávkami vystoupení skupin a další předměty.
- e) v pátrání po pachateli.** Pátrání je ztíženo nedokonalým popisem a nepřesnou identifikací pachatele obětí. Kriminalisté využívají k pátrání soubory informací obsažené v kriminalistických evidencích. K vyobrazení portréту pachatele se využívá různých forem identikitů nebo počítačové programy k zhotovení portrétů.

Zvláštnosti počátečních úkonů při vyšetřování rasově motivované trestné činnosti započato na základě operativně pátrací činnosti pracovníků služby kriminální policie (například grafická – mediální forma páchání):

a) v operativně pátracích opatřeních směřujících:

- ke zjištění a zajištění věcí důležitých pro trestní řízení s rasově motivovanou tématikou,
- k ustanovení a odhalení P.O. BOXů, přes které jsou vydávány tiskoviny se závadným obsahem,
- k odhalení uživatelů P.O. BOXů, autorů závadných tiskovin a odhalení míst, kde jsou tiskoviny vyráběny,
- k zadokladování rasově motivovaných vystoupení,
- k pátrání po pachatelích trestné činnosti.

b) v opatřeních orgánů činných v trestním řízení:

- v domovních prohlídkách a prohlídkách jiných prostor a pozemků,
- v zajištění věcí důležitých pro trestní řízení zejména písemností s rasově motivovanou problematikou,
- v zadržení podezřelých osob a jejich výslechu,
- v odborném posouzení materiálů a tiskovin z hlediska jejich rasového motivu a obsahu.

8 VYŠETŘOVACÍ VERZE, PLÁNOVÁNÍ A ORGANIZACE VYŠETŘOVÁNÍ

Vyšetřovací verze u rasově motivované trestné činnosti jsou odlišné v závislosti na informacích a faktech získaných v počáteční fázi vyšetřování.

Vyšetřovací verze lze rozdělit do dvou základních skupin:

a) **V počáteční fázi vyšetřování došlo k odhalení pachatele rasově motivovaného útoku.** Jestli že je pachatel trestné činnosti odhalen pak jsou vyšetřovací verze vytyčeny:

- ke způsobu spáchání trestného činu,
- k prokázání rasového motivu jednání,
- k zavinění,
- k trestné součinnosti a dalším okolnostem rozhodným pro posouzení skutku.

b) **V počáteční fázi vyšetřování nedošlo k odhalení pachatele rasově motivovaného útoku.** Jde o převážnou část rasově motivovaných útoků. Jestliže pachatel trestné činnosti nebyl odhalen, vytyčují se obecné vyšetřovací verze:

- zda byl spáchán rasově motivovaný trestný čin,
- zda jde o jinou trestnou činnost,
- nejedná se o trestný čin.

Do obecných vyšetřovacích verzí se řadí případy, kdy je spáchán trestný čin skupinou více pachatelů, tedy skupinový trestný čin. Skupinový trestný čin je nejčastějším rasově motivovaným útokem pro verbální a brachiální formu. Brachiální a verbální forma rasově motivovaného útoku je jen výjimečně páchána jednotlivcem, protože ve skupině jsou pachatelé posilněni tzv. davovým efektem. Jednotlivci páchají rasově motivovanou činnost ve formě grafické (mediální). Osamocenosť pachatelů je relativní, protože pachatel jako autor rasově motivovaného textu spolupracuje s distributorem a je v kontaktu s velkou skupinou odběratelů (adresátů).

U verbálních projevů nebo u brachiální formy páchaní trestné činnosti, kdy poškození (oběti) ohlásí podezření o spáchání rasově motivované trestné činnosti je důležité k vytyčení verzí získat tyto informace:

- popis pachatele podaný poškozeným nebo očitými svědky,
- poznatky o spáchání rasově motivovaného útoku a poznatky z místa činu,
- poznatky o předpokládaných vlastnostech pachatele. Zde výrazně dominuje agresivita v jednání pachatele, bezcitnost a brutalita.
- poznatky o obětí rasově motivovaného útoku. V tomto případě u pachatelů dominuje neovladatelná zášť proti určité zpravidla minoritní skupině obyvatel.
- poznatky o výskytu podezřelých osob v blízkosti místa činu. Brachiálním a verbálním útokům velmi často předchází požívání alkoholu v restauraci nebo v místním hostinci, kde potenciální pachatelé dávají nepokrytě najevo svůj záměr „zlikvidovat černé“ apod.

Není možné všechny případy, kdy poškozený označí napadení za rasově motivovaný útok, klasifikovat jako rasově motivovaný trestný čin. Jsou případy, kdy došlo k běžné potyčce mezi „bílými a černými“ v hostinci pod vlivem alkoholu z názorových důvodů. Při vzájemném napadení padají hanlivé nadávky a urážky na barvu pleti. Proto je vždy důležité zkoumat rasový motiv jednání.

Jsou případy, kdy dojde k usmrcení osoby v důsledku rasově motivovaného útoku. Při vytyčování těchto verzí se v plné míře uplatňuje postupuje stejný jako u vyšetřování vražd.

U případů, kdy není znám pachatel jsou verze vytyčovány na základě popisu pachatele očitými svědky, poškozenými a na základě modu operandi, typického pro „recidivisty“ rasově motivovaného útoku.

Správné plánování postupu vyšetřování je důležité u všech závažných případů trestné činnosti. Také u rasově motivované trestné činnosti sehrává plánování vyšetřování jednu z hlavních rolí v efektivním postupu vyšetřovatele i pracovníků služby kriminální policie. Platí zde zásada spolupráce mezi orgánem činným v trestním řízení a kriminalistou, jejichž společným cílem musí být objasnění kriminálního deliktu, odhalení a

usvědčení pachatele. Je velmi důležité zabránit úniku informací, zabránit likvidaci stop a dalších důkazu při organizování vyšetřování (zejména u grafické formy páchání). Dalším důležitým úkolem kriminalistů je zvolení pořadí výslechu svědků a jiných zúčastněných osob.

9 PŘEDMĚT A ROZSAH DOKAZOVÁNÍ RASOVĚ TRESTNÉHO ČINU

Předmět vyšetřování rasově motivovaných trestných činů určují charakteristické způsoby páchaní rasově motivovaných trestných činů a skutkové podstaty rasově motivovaných trestných činů.

Motiv jednání pachatele je typickým příkladem zvláštností předmětu vyšetřování, který je také základním a společným znakem skutkových podstat rasově motivovaných trestných činů. U verbálních deliktů je prokazování rasového motivu relativně snadné, protože jsou propagovány hlavně myšlenky rasové výlučnosti a zášti charakteristické pro fašismus. Rasový motiv vyplývá u těchto deliktů z ústního projevu, kterým je nařčen občan pro jeho rasovou, národnostní nebo třídní odlišnost, pro jeho politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Prokazatelný rasový motiv jednání je i při prosazování fašismu cestou fašistické symboliky, kdy je vycházeno z celosvětově uznávané presumpce trestnosti. Všechny fašistické symboliky, ideologie a projevy jsou globálně nezákonné. K dokazování fašistického motivu jednání pachatele postačuje důkaz přítomnosti propagování nebo jiné formy šíření fašistické ideologie. Méně snadné je dokazování rasového motivu u jiných symbolů a znaků, které nosí a propagují příslušníci a sympatizanti hnutí skinheads. U těchto symbolik a znaků je důležité detailně prozkoumat jejich obsah a charakter a zaměřit se na historické souvislosti. Symboliky pocházejí zpravidla z keltské nebo germánské kultury, které jsou barevně upravovány, kombinovány s fašistickými znaky apod. čímž mohou vyjadřovat rasovou, náboženskou, národnostní zášť nebo jiný rasový motiv jejich užívání. Po důkladném znaleckém prozkoumání těchto symbolik z oboru politologie, sociologie a historie je možné prokázání rasového motivu. Důležitým důkazem k dokázání rasového motivu je vyjádření samotných nositelů těchto zástupných znaků, jak je chápe konkrétní osoba.

U ostatních forem rasově motivované trestné činnosti je podstatně složitější prokazovat rasový motiv, protože rasový motiv má široké pojetí a není možné rasový motiv spojovat jen s pojmem „rasa“

Definice pojmu „rasa“ z historického, politologického a sociologického hlediska

Rasou se rozumí velká skupina lidí, která se liší od jiné somatickými, psychickými, kulturními, jazykovými a jinými zvláštnostmi. Mezi typické znaky, které jsou odlišujícím kritériem mezi rasami, patří například vzhled a tvar nosu, rtů, očí, ale i temperament, životní energie apod. Rasy jsou skupiny lidí, které se vyvinuly z jednotlivých typů prapředka člověka v průběhu vývoje lidstva.

Jsou rozlišovány tři základní rasové skupiny, (které jsou podle dalších znaků děleny asi do třiceti dalších podskupin):

1. **rovníková (negroaustralská),**
2. **indoevropská rasa,**
3. **mongolská rasa.**

Postavení Romů ve společnosti

Romové jsou minoritní skupinou obyvatel, která z hlediska národnostní, rasové i historické identity je etnickou skupinou s výraznými znaky kulturní, společenské a fyzické povahy. Svými fyzickými, antropologickými, společenskými i historickými atributy, svou specifickou kulturou, psychickými zvláštnostmi, barvou pleti, odlišným životním stylem, jazykovou a kulturní odlišností a vlastním vědomím národa naplňují podle moderních hledisek definice termínu národ a národnost. Tyto zvláštnosti Romů jsou natolik výrazné, že jiný občan České republiky je musí vnímat a identifikovat.

Mediální forma rasově motivovaných trestných činů je další forma páčání, u které je značně náročné prokázat rasový motiv. Je třeba velmi pozorně prověřit samotné texty, které jsou distribuovány hlavně ve formě tzv. samizdatů mezi konkrétní příjemce. Charakteristickou zvláštností předmětu vyšetřování mediální formy páčání rasově motivované trestné činnosti je zvyšující se skrytost (latence) rasových projevů. Dříve pachatelé veřejně útočily rasovými projevy zpravidla na romskou a židovskou minoritu občanů. V poslední době pachatelé upustili od otevřených rasových projevů a přechází na konspirativnější podobu rasových projevů, které jsou cíleně směřovány příznivcům extremistického hnutí. Při nedbalém zkoumání těchto rasových projevů mohou uniknout

zájmu policie. Prostředkem pro skrytí rasového motivu se stávají hlavně díla klasiků české prózy, například Karla Čapka a jiných. Do vybraných odstavců jejich díla jsou vkládány tzv. „mezi řádky“ dovětky, které mnějí smysl díla. Tím se stává dílo výrazně rasistické, protižidovské apod.

S rasovým motivem se mužem setkat také v národnostní a náboženské diskriminaci, v rozdílném politickém přesvědčení nebo také v tom, že je obět bez politického přesvědčení nebo náboženského vyznání.

Zvláštností předmětu vyšetřování u brachiální formy rasového útoku je kombinace skutku násilného (fyzického) útoku s verbálním rasově orientovaným projevem. Nejčastěji se jedná o surové napadení jedné nebo více osob. Poškozené osoby bývají zpravidla vyslýchány krátce po útoku. Jejich prvotní výpovědi bývají zkreslené, protože poškozené osoby vypovídají pod silným psychickým rozrušením, jejich vnímání reality je zpravidla oslabeno, nebo nedokáží situaci věrohodně popsat, protože jejich prvotní výpovědi jsou silně emotivně zabarveny. Z tohoto důvodu se doporučuje prvotní výslech zopakovat po několika dnech a předejít tak citovému dopadu na obsah jejich výpovědi, vyjmout rozpory ve výpovědi a zvýšit tak důvěryhodnost získaného důkazu.

Další zvláštností předmětu vyšetřování rasově motivované trestné činnosti je akcesorita příčinné souvislosti, tj. prokázání souvislosti mezi následkem, způsobem spáchání a motivem jednání. V případě, že příčinná souvislost není prokázána, nejedná se o rasově motivovaný útok. Příkladem jsou různé soukromé potyčky a drobné výtržnosti, které mají povahu rvaček a jiných vzájemných osobních napadení, ke kterým dochází pod vlivem alkoholu v hospodách apod.

Podpora a propagace hnutí zaměřeného k potlačení lidských práv a svobod občanů podle § 260 a § 261 trestního zákona je další specifický předmět vyšetřování. Pokud pachatel spáchá oba trestné činy, pak je mu prokázána příslušnost k „hnutí“ s uvedeným zaměřením, které útočí na práva občana zaručená Listinou práv a svobod. Pojem hnutí není zákonem ani jinou právní normou definován.

Charakteristika pojmu „hnutí“ z kriminalistického a trestně právního hlediska

Hnutí je neoficiální, nekonzistentní sdružení občanů usilující o prosazení svých zájmů i za využití protiprávních prostředků, stejných rasově orientovaných názorů na společenské vztahy, postavení národa a národnostních menšin, s negativním postojem k občanům odlišné rasy, barvy pleti, s odlišnými kulturními zvyklostmi, náboženstvím apod.

Uvedenou charakteristiku pojmu „hnutí“ není možné spojovat s pojmem „politické hnutí“. Politická hnutí vznikají na základě zákonem stanovených podmínek (zákon číslo 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a hnutích, ve znění pozdějších předpisů), jako výraz ústavního práva občanů sdružovat se v politických stranách a hnutích. Podmínky vzniku politického hnutí jsou uvedeným zákonem (§ 4 cit. zákona) vymezeny negativně, tj. zákonem je stanoveno, kdy činnost politického hnutí je v rozporu se zákonem a to:

- a) porušují ústavu a zákony nebo jejich cílem je odstranění demokratických základů státu,
- b) nemají demokratické stanovy nebo nemají demokratické ustanovené orgány,
- c) směřují k uchopení a držení moci zamezující druhým stranám a hnutím ucházet se ústavními prostředky o moc nebo které směřují k potlačování rovnoprávnosti občanů,
- d) jejichž program nebo činnost ohrožuje mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobody občanů.

Z těchto negativně vymezených podmínek činností politického hnutí je evidentní, že za politické hnutí nelze označovat hnutí extremistů (např. hnutí SKINHEADS, PUNK a další).

Se zvláštnostmi předmětu vyšetřování rasově motivovaných trestných činů velmi úzce souvisí i zvláštnosti dokazování. Rozsah dokazování je obecně určován v ustanovení § 89 trestního řádu demonstrativním výčtem typických základních okruhů dokazování. U rasově motivovaných trestných činů je tento základní rozsah dokazování rozšířen:

1. o zvláštnosti rasově motivovaného útoku,
2. o zvláštnosti charakteru zavinění,
3. o zvláštnosti znaleckého dokazování,
4. o zvláštnosti osoby pachatele a oběti rasově motivovaného útoku.

V praxi se uvedené zvláštnosti rozsahu dokazování projeví v potřebě objasnění:

- způsobu vedení útoku a jeho intenzitě,
- způsobu vniknutí do objektu,
- obsah verbálních, grafických a jiných projevů,
- ideologie, činnosti, projevech, způsobech propagace a podpory rasově orientovaného hnutí, objasnění jeho charakteru a zaměření,
- projevů sympatií s hnutím, formě pomoci hnutí,
- okolností důležitých pro posouzení zavinění například struktura hnutí, míra rozdělení úkolů ve skupině, konkrétnost zamýšleného jednání, míra iniciativy a aktivity jednotlivých členů hnutí apod.

9.1 Rozsah vyšetřování a dokazování

V další etapě vyšetřování je velmi důležitý způsob provedení vyšetřovacích úkonů a volba správných taktických postupů. Je to vysoce náročná činnost, protože vyšetřovatel pracuje s účastníky, kteří nejsou příliš ochotni spolupracovat. Podezřelí z rasově motivované trestné činnosti se snaží zatajit rasový motiv. Při vyšetřování tzv. „mezilidských šarvátek“ lze jen ztěžít označit tento útok za rasově motivovaný.

Úkony následné etapy vyšetřování:

- výslech obviněného,
- výslech svědků a poškozených,
- domovní prohlídky,
- rekognice,
- znalecké expertizy.

Rozsah dalšího vyšetřování je třeba zejména zaměřit:

- na způsob vniknutí do objektu,
- na způsob vedení útoku a jaká zbraň byla použita,
- na jakou část těla útok směřoval,
- na intenzitu útoku,
- na charakter zranění a další následky,
- na obsah verbálních, grafických a jiných projevů,
- na ideologii, činnost, projevy, způsob propagace a podpory hnutí, na jeho charakter zaměření apod.“
- na projevy sympatií k hnutí, jejich charakter, projevy a další okolnosti dané konkrétní skutkovou podstatou a § 89 trestního řádu.

9.1.1 Výslech obviněného

Kromě základních otázek je potřeba při výslechu obviněného se zaměřit na objasnění způsobu spáchání rasově motivovaného trestného činu a jeho motivu. Výslech musí být značně detailní, aby objasnil:

- samotnou fázi přípravy na čin,
- způsob jeho provedení,
- motiv jednání,
- fázi utajování trestného jednání (vzhledem k latenci zejména grafické formy páchání rasových útoků).

Zvláštností páchání verbálních a brachiálních útoků je skupinové páchání trestného činu, kdy pachatelé jsou tzv. kryti davem a ke svému jednání využívají „davového efektu“. Z tohoto důvodu se musí výslechy obviněných zaměřit i na:

- zjištění stupně organizovanosti páchání činu,
- zjištění organizátorů
- zjištění podílu jednotlivých pachatelů na útoku i na následku, který byl útokem způsoben.

Grafickou (mediální) formou je páchána trestná činnost zejména vydáváním různých rasově orientovaných tiskovin, samizdatů apod. Pro tuto formu páchání je typická vyjma skrytého rasového motivu a utajování páchání, i vysoká organizovanost a profesionalita v grafické úpravě tiskovin. Na tyto skutečnosti je proto potřebné i směřovat otázky při výslechu obviněných. Taktika samotného výslechu je další faktor správného výslechu (způsob a pořadí kladených otázek, pořadí výslechu obviněných apod.) při zachování všech práv obviněného včetně práva nikoliv povinnosti vypovídat.

9.1.2 Výsledky svědků a poškozených

Zaměření výsledků svědků a poškozených u rasově motivovaného útoku můžeme rozdělit na dvě základní skupiny otázek:

- a) Na skupinu otázek zaměřených na zjištění obecných informací k deliktu a je uplatňován při vyšetřování všech druhů trestných činností. Tyto otázky jsou obecného charakteru např.:
- zda se svědek události zúčastnil přímo, nebo zda jí pozoroval jen po určitou dobu z povzdálí,
 - zda o události ví jenom z doslechu a kdo mu o události vyprávěl,
 - kdy a kde k události došlo, její popis,
 - co sám na místě nebo v okolí dělal, zda byl sám, co viděl, slyšel nebo jinak vnímal,
 - jaká byla situace na místě činu po jeho příchodu,
 - jaký má vztah k pachateli, poškozenému apod.
- b) Na skupinu otázek již směřujících ke konkrétním formám páchaní rasového útoku, jedná se o otázky, jejichž cílem je objasnění zvláštní (speciální) okolnosti případu (skutku). U brachiálních (násilných) útoků jsou tyto otázky zaměřeny na zjištění např.:
- počet útočníků a jejich identifikaci,
 - způsobu vedení útoku a čím byl útok činěn důraznějším, nebezpečnějším,
 - jazykového projevu útočníků (nadávky, hanlivé výroky a další verbální útoky na napadené osoby nebo při napadání věci),
 - přezdívky útočníků apod.

U verbálních projevů, typických zejména pro různé srazy příznivců hnutí SKINHEADS, výslechy svědků zaměříme na zjištění např.:

- místa konání akce a kdo jí pořádal,
- atmosféry akce, její organizace a průběhu,
- počet vystupujících osob a obsah jejich vystoupení,
- počet vůdčích osobností akce,
- zajištění věcných důkazů z akce, které má svědek k dispozici a další.

U grafických projevů je výslech svědků zaměřen mimo základních otázek na přesnou specifikaci tiskovin a jiných grafických projevů například:

- jaké nášivky pachatelé měli na svém oděvu,
- specifikace nápisů,
- jejich grafické a barevné provedení,
- obsah článků a jiných tiskovin,
- kdo tiskovinu šířil,
- zda je svědkovi známo, kde se tiskovina vyrábí,
- kdo tiskoviny šíří a jakým způsobem,
- kdo je vlastníkem a kdo uživatelem P.O. BOXů a další.

Ve většině případu se výslech provádí s osobami mladistvími, proto je velmi důležité při jejich realizaci přísně dbát všech zásad pro výslech osob mladistvých případně zásad pro výslech osob mladších patnácti let.

9.1.3 Domovní prohlídky

Domovní prohlídky jako úkon trestního řízení jsou prováděny nejčastěji u grafické (mediální) formy páchaní rasově motivované trestné činnosti. Účelem domovní prohlídky je zajistit tiskoviny, nášivky a další zástupné znaky charakteristické pro tu kterou extremistickou skupinu. Nejčastější věci důležité pro trestní řízení zajištěné při domovních prohlídkách jsou:

- materiály charakterizující příslušnost k určité extremistické skupině (např. typické oděvy, obuv, doplňky oděvu apod.),
- typické zbraně (nůžky, vrhací nože, hvězdice, řetězy apod.)
- zbraně a střelivo, výbušniny a věci potřebné k výrobě zápalných lahví,
- tiskoviny propagující rasistickou ideologii (letáky, domácí i zahraniční rasistické publikace),
- počítačové databáze k výrobě tiskovin a dalších zástupných znaků,
- audio a videozáznamy vystoupení,
- písemnosti charakterizující organizaci extremistického hnutí,
- reprografickou techniku a zařízení apod.

9.1.4 Rekognice

Rekognice je typický vyšetřovací úkon, který je prováděn při vyšetřování rasově motivovaného útoku. Důležitost tohoto úkonu je dána hlavně tím, že svědkové ani poškození v počáteční fázi vyšetřování zpravidla nejsou schopni podat dostatečně přesný popis pachatelů, kteří musí být typováni z evidencí známých pachatelů a následně předkládání k poznávacímu řízení se svědky nebo poškozenými. Jde o časově velmi náročný proces. Při tomto úkonu je potřebné si uvědomit jeho neopakovatelnost. V trestním řízení je preferována rekognice in natura před poznávacím řízením provedeným podle fotografií. Při provádění rekognice je velmi nutné dodržovat zásady a taktické doporučení pro tento procesní úkon. Je důležité také zvažovat možnost utajení poznávací osoby (svědek, poškozený) za podmínek stanovených ustanovením § 55 odst. 1 trestního řádu, protože zejména svědci rasově motivované události se důvodně obávají postavit se tváří v tvář skupině osob, mezi kterými je pachatel útoku.

9.1.5 Znalecké expertizy

Znalecké expertizy pro rasově motivovaný útok se z pravidla skládají ze tří oborů znalecké činnosti, a to politologie, historie a sociologie. Otázky znalců těchto tří oborů směřují k objasnění zejména těchto otázek:

- zda písemnosti předložené ke zkoumání obsahují myšlenky rasové výlučnosti, nesnášenlivosti a zášti k jinému národu, národnosti, etniku či rase,
- zda jde o otevřený projev těchto myšlenek, v čem lze rasový motiv spatřovat,
- zda a do jaké míry jsou rasové projevy schopny navodit negativní až nepřátelské veřejné mínění majoritní části obyvatelstva vůči napadené minoritě, a do jaké míry jsou tyto projevy schopny vyvolat u obyvatel emotivní nepřátelské reakce,
- posoudit historický původ a vývoj použité symboliky, její smysl a obsah,
- zda použitá symbolika nebo jiný zástupný znak otevřeně nebo skrytě vyjadřují rasový motiv,
- posoudit ze sociologického hlediska chápání grafického symbolu mládeží a další.

U brachiální (násilné) formy páchání rasově motivovaného útoku se znalecký posudek provádí soudně lékařskou expertízou a znaleckým posudkem ke stanovení výše poškození věci (objektu apod.). Zvláštnost kladených otázek zejména znalci z oboru soudního lékařství spočívá hlavně v tom, že vzniklá poranění jsou způsobena atypickým mechanismem – úderem nůžkami, řetězy, basebalovými holemi, kopy nebo jinými údery karate. K objasnění těchto skutečností směřují například tyto otázky:

- uvést alternativy útoku, které by mohli přivodit poranění, která utrpěl poškozený,
- stanovit, zda poranění bylo způsobeno kopem a rozvést mechanismus vzniku zranění,
- jakých zbraní nebo úderů bojových umění mohlo být s ohledem na poranění poškozeného použito,
- zda a za jakých okolností mohl být kop či úder smrtelný,
- jaká je intenzita kopu nebo úderu a jaké následky může přivodit.

Znalec – soudní lékař musí při znaleckém zkoumání velmi úzce spolupracovat se znalcem z oboru biomechaniky nebo znalcem z oboru bojových umění.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

10 MOŽNOSTI POSTUPU VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

10.1 Definice Veřejného ochránce práv

Definice, kterou podává Mezinárodní asociace právníků:

„Úřad zřízený ústavou, legislativním aktem nebo parlamentem, v jehož čele stojí nezávislý, vysoce postavený veřejný činitel, odpovědný zákonodárnému sboru nebo parlamentu, který přijímá stížnosti občanů na vládní úřady, úředníky a zaměstnance, nebo který jedná ze své vlastní iniciativy, a který má pravomoc vyšetřovat, doporučovat nápravná opatření a vydávat zprávy.“¹

10.2 Působnost a pravomoc Veřejného ochránce práv

10.2.1 Věcná působnost

Věcná působnost Veřejného ochránce práv (dále jen VOP) je vymezena v § 1 odst. 1 zákona č. 349/1999 o Veřejném ochránci práv. Je zde charakterizován jako instituce, která působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.

Z výše uvedeného zákonného ustanovení vyplývá, že je mylné chápat VOP především jako ochránce základních práv a svobod, jehož cílem je konkurovat ústavnímu soudnictví. Prapůvodní účel institutu spočíval v kontrole nad dodržováním zákonů a jiných právních předpisů, v kontrole nad jednáním a postupy úředníků a veřejné správy jako celku. Přehlíživé jednání, arogance, zbytečné průtahy a špatný výklad zákona, to jsou věci, kterým by se měl ochránce věnovat. Lze tedy říci, že ochránce pouze přispívá k ochraně

¹ PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, I. díl Obecná státověda*. Praha: Linde Praha a.s., 1998. str. 349

základních práv a svobod, ačkoliv citlivá otázka ochrany lidských práv spadající pod ochranu Ústavního soudu, by si v činnosti ochránce zasloužila určitou pozornost.²

Principy a pojem demokratického právního státu, jako je legalita a legitimita, ochrana základních práv a svobod, dělba moci, svrchovanost ústavy a zákona, právní jistota, svoboda a další, jsou v teorii práva poměrně slušně zpracovány. Složitější situace však nastává při vymezení principů a pojmu „dobré správy“.

Pojem dobrá správa a její principy nejsou v našem právním řádu výslovně definovány. Obecně si pod pojmem dobrá správa můžeme představit takové chování orgánů státní správy, které jim sice nepředepisuje přímo zákon, ale které po nich přesto můžeme spravedlivě požadovat.³ Špatná správa vede ke vzniku nežádoucích důsledků, jako je například obtěžování osob přehnanou byrokracií, nespravedlnost, arogantní chování, zbytečné průtahy, neodůvodněné neposkytnutí informací. Mezi souhrn hlavních principů dobré správy, tak je sestavil VOP pro potřeby pracovní konference v roce 2006 náleží: dodržování právního řádu, nestrannost, včasnost, předvídatelnost, přesvědčivost, přiměřenost, součinnost, odpovědnost, otevřenost a vstřícnost.

Můžeme ale konstatovat, že výklad principů dobré správy bude vždy závislý na lidském faktoru a úrovni politické kultury v České republice. Měli bychom mít na mysli, že především kvalita a vstřícnost veřejné správy vůči občanům je základem kvalitní demokratické společnosti.

10.2.2 Osobní působnost

Osobní působností rozumíme vymezení okruhu subjektů, vůči kterým je VOP oprávněn zasáhnout. Jeho působnost je vymezena zákonem pozitivně i negativně.

V ustanovení § 1 odst. 2 zákon taxativním způsobem vyjmenovává subjekty, na něž se působnost VOP vztahuje.⁴ Dle zákona se působnost VOP vztahuje na ministerstva a jiné

² SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, 2005. str. 315

³ ČERNÍN, K. Principy dobré správy definované veřejným ochráncem práv. In *Principy dobré správy. Sborník příspěvků přednesených na pracovní konferenci*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. str. 11

⁴ Na jiné, zde neuvedené subjekty se působnost VOP nevztahuje.

správní úřady s působností pro celé území státu,⁵ správní úřady jim podléhající, Českou národní banku, pokud působí jako správní úřad, Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, orgány územních samosprávných celků při výkonu státní správy, dále na Policii České republiky, Armádu České republiky, Hradní stráž, Vězeňskou službu České republiky, zařízení, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova, ochranné léčení, jakož i na veřejné zdravotní pojišťovny.⁶

Ustanovení § 1 odst. 3 zákona opět taxativně vymezuje subjekty, které do působnosti VOP nespádají a nemůže tedy vůči nim uplatňovat svá oprávnění. Jsou to Parlament, prezident republiky a vláda, Nejvyšší kontrolní úřad, zpravodajské služby České republiky, orgány činné v trestním řízení, státní zastupitelství a soudy, s výjimkou orgánů státní správy soudů.

Zákonné vymezení VOP mu nedává právo rozhodovat spory mezi fyzickými a právními osobami a nemůže zúčastněné strany zastupovat jako advokát. Na orgány soudu se jeho působnost vztahuje pouze tehdy, pokud vykonávají státní správu soudnictví. Podnět adresovaný ochránci může směřovat k průtahům v řízení, nečinnosti soudů, nevhodnému chování soudních osob, narušování důstojnosti řízení před soudem, může se dále týkat správy soudních poplatků, správy soudních kanceláří nebo ostatních záležitostí spadajících do působnosti Ministerstva spravedlnosti.⁷

Podle ustanovení § 1 odst. 4 zákona VOP není oprávněn zasahovat do činnosti a rozhodování úřadů jinak, než mu stanoví zákon.

⁵ Výčet ministerstev a jiných správních úřadů s působností pro celé území státu je uveden v zákoně č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ve znění pozdějších změn a doplňků – tzv. kompetenční zákon.

⁶ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁷ MATOUŠOVÁ, D. Veřejný ochránce práv a jeho působení v oblasti moci soudní. In *Působení ombudsmana v demokratické společnosti. Sborník z mezinárodní vědecké konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. s. 137.

10.2.3 Činnost ochránce

10.2.3.1 Podněty k jednání

Svou činnost, v níž se nejedná o správní řízení, ale šetření, zahajuje VOP na základě podnětu fyzické nebo právnické osoby, která se cítí být dotčena na svých právech jednáním správních úřadů a institucí, na které se vztahuje jeho působnost. Podnět mohou podat obce i kraje. Jistým specifikem české úpravy je zahájení šetření VOP na základě podnětu adresovaného poslanci nebo senátorovi či některé z komor Parlamentu, kteří mu jej podstoupí. VOP však může zahájit činnost i z vlastní iniciativy a to většinou na základě nějakého signálu, kterým může být telefonický podnět, zpráva ve sdělovacích prostředcích, anonymní podání a jiné.

Institut VOP je určen k poskytování pomoci široké veřejnosti. To je také důvod toho, že § 10 odst. 1, umožňuje vedle písemné formy podání podnětu, také možnost podnět učinit ústně do protokolu. Od 1.10.2002 byl také zaveden systém příjmu a vyřizování podání elektronickou cestou, včetně elektronického podpisu.⁸

Podnět nepodléhá poplatku a VOP nejsou pro jeho vyřízení stanovené lhůty.

Obsahové náležitosti podnětu jsou taxativně vymezeny § 11 odst. 1 zákona o VOP. Nutnou podmínkou, aby se VOP podnětem mohl zabývat je to, že musí mít k dispozici alespoň minimum informací týkajících se skutkového základu případu a identifikace stěžovatele.

Vlastní proces vyřizování začíná na základě předběžné analýzy věci, ve které VOP posuzuje, zda problém spadá do jeho působnosti. Pokud předmět šetření nespadá do působnosti VOP nebo se netýká osoby, která jej podala a není přítom doložená plná moc, je oprávněn dle § 12 odst. 1 zákona o VOP podnět odložit. Zákon o VOP tedy nepřipouští možnost učinit podání jinou osobou než samotným poškozeným.

Zákon dává VOP takzvané diskreční oprávnění, tedy možnost zvážit, zda se podnětem bude zabývat a zahájí šetření nebo jestli podnět odloží. V případě odložení musí stěžovatele písemně vyrozumět, proč tak učinil.

⁸ *Souhrnná zpráva o činnosti Veřejného ochránce práv za rok 2002.* [online]. Dostupný na WWW:

10.2.3.2 Vlastní šetření

Jestliže VOP zjistí, že případ spadá do jeho působnosti, zahájí vlastní šetření, o čemž písemně vyrozumí stěžovatele. Pro efektivní výkon své činnosti při šetření podnětů disponuje vůči úřadům, jejichž činnost kontroluje, **vyšetřovacími oprávněními**. Stejná oprávnění má dle zákona i zástupce VOP.

VOP je oprávněn i bez předchozího upozornění vstupovat do všech prostor správních úřadů a provádět tam svá šetření, nahlížet do spisů a klást otázky zaměstnancům úřadů. Také může rozmlouvat s osobami umístěnými v zařízeních, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranná nebo ústavní výchova anebo ochranné léčení, a to bez přítomnosti jiných osob.⁹

Zákon ukládá správním orgánům povinnost úřední součinnosti s VOP. Platí to nejen pro ty správní orgány, které spadají do jeho působnosti, ale pro všechny státní orgány a osoby vykonávající veřejnou správu i když jsou z jeho působnosti vyloučeny.

Výsledkem šetření může být zjištění VOP, že správní úřad jednal v souladu se zákonem a nepochybil. V takovém případě VOP písemně vyrozumí stěžovatele i úřad. Pokud došlo ze strany správního úřadu k porušení právních předpisů a tím k jeho pochybení, vyzve VOP úřad, aby se k jeho zjištění do 30 dnů vyjádřil.

Jestliže se úřad na výzvu VOP vyjádří, že sjednal nebo provádí opatření k nápravě a VOP je s vykonaným opatřením spokojen, vyrozumí o tom úřad i stěžovatele. Pokud však VOP nepovažuje přijatá opatření za adekvátní nebo neobdržel-li ve stanovené lhůtě vyjádření úřadu, zašle stěžovateli i úřadu své závěrečné stanovisko, jehož součástí je i návrh opatření k nápravě. VOP má toliko zákonem daný demonstrativní výčet možných opatření.¹⁰

Je nutno připomenout, že návrh opatření VOP má pouze iniciační charakter. VOP tedy nemá oprávnění přímo zasahovat do činnosti úřadů. Jeho názory a doporučení však požívají značné autority a jsou téměř bez jakýchkoliv námitek akceptovány. Pokud nedojde ve stanovené lhůtě k nápravě nebo jsou-li stanoviska úřadu nedostatečná, je VOP

<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/cinnost/zpravy.php&doc=45>
⁹ § 15 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

oprávněn vyrozumět nadřízený úřad a může o dané věci informovat veřejnost. Jestliže ani potom nedojde k nápravě, VOP uvědomí Poslaneckou sněmovnu.

10.2.4 Zvláštní oprávnění a povinnosti

Aktivity VOP se zpravidla nevyčerpávají prací s podněty či šetřením z vlastní iniciativy. Zákon o Veřejném ochránci práv mu přiznává některá další oprávnění, ale i povinnosti. Mezi tato oprávnění patří právo doporučit vydání, změnu nebo zrušení právního či vnitřního předpisu. Toto doporučení VOP podává zásadně orgánu, jehož působnosti se týká. Návrhy, které se týkají nařízení nebo usnesení vlády a zákonů, bude VOP adresovat vládě. Kromě toho je povinen informovat o doporučeních i Poslaneckou sněmovnu. Jedná se o právně nezávazná doporučení.

10.2.4.1 Vztah ochránce k Ústavnímu soudu

VOP je oprávněn dle zákona o Ústavním soudu¹¹ podat návrh na zrušení jiného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy České republiky. Není však oprávněn podat návrh na zrušení zákona nebo ústavního zákona.

Povinností soudce zpravodaje je zaslat VOP návrh na zahájení řízení a ten může Ústavnímu soudu do 10 dnů od doručení návrhu sdělit, že vstupuje do řízení. Pokud tak učiní, stává se vedlejším účastníkem tohoto typu řízení. Dle § 25 odst. 3 zákona o VOP, může ochránce pověřit jednotlivé zaměstnance Kanceláře, aby jednali jeho jménem v určitém řízení před Ústavním soudem. Sídlo VOP i Ústavního soudu je v Brně. Lze tedy očekávat, že ochránce bude účastníkem řady řízení před tímto soudem.

Význam a smysl obou institucí je při ochraně práv značně rozdílný. Ústavní soud je jako ochránce ústavnosti a garant zachování ústavně zaručených lidských práv a svobod

¹⁰ § 19 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ § 64 odst. 2 písm. f) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

vybaven k výkonu své činnosti účinnými prostředky. Je také nutné předeslat, že rozhodování Ústavního soudu je kolegiální, vysoce fundované a profesionální, takže nároky na kvalifikaci ústavního soudce jsou vysoké. Zatímco VOP nedisponuje samostatnou mocenskou pravomocí, ve vztahu k ochraně práv má povahu doplňkové instituce a výsledkem jeho činnosti je vydání návrhu opatření, který nemá závazný, ale pouze iniciační charakter.

Působnost ombudsmana by měla směřovat poněkud jinam, do jisté míry i „dále“ než pravomoc soudní, neboť přesahuje otázky práva a zabývá se i zjišťováním – z různých (i neprávních) důvodů – chybných a nesprávných postupů správních úřadů a úředníků, obtížně jinak postižitelných.¹² Bylo by tedy chybou vnímat VOP především jako ochránce základních práv a svobod, který by mohl konkurovat Ústavnímu soudnictví.

10.2.4.2 Vztah ochránce k Poslanecké sněmovně

VOP je Poslanecké sněmovně odpovědný za výkon své funkce, ale není jí podřízený. Jejich styky mají spíše charakter partnerského vztahu a Poslanecká sněmovna není, pokud to zákon výslovně nedovoluje¹³, oprávněna jakoukoliv formou zasahovat do výkonu funkce VOP.

Kromě souhrnné zprávy, kterou VOP předkládá Poslanecké sněmovně, ji každé 3 měsíce informuje o své činnosti a podává doporučení k vydání, změně nebo zrušení právního předpisu. Poslanecká sněmovna pak informace a zprávy předložené VOP projednává. Požádá-li o slovo, bude mu uděleno.¹⁴

Zákon také umožňuje osobní kontakt VOP s Poslaneckou sněmovnou a jejími orgány. VOP je oprávněn zúčastnit se schůze Poslanecké sněmovny a jejího orgánu, jednají se o věcech týkajících se jeho působnosti, i když schůze nebo její část byla prohlášena za neveřejnou. VOP tedy může vystoupit nejen s hlavními body, které jsou obsaženy v souhrnné zprávě, ale může i reagovat na připomínky k ní.

¹² FRUMAROVÁ, K. *Ochrana před nečinností...*, str. 120

¹³ § 6 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ § 24 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

10.2.4.3 Kancelář veřejného ochránce práv

Aby mohl VOP vyvíjet svou činnost, potřebuje k tomu dostatečné materiální a personální vybavení. Tuto funkci plní Kancelář veřejného ochránce práv (dále jen Kancelář), která zajišťuje úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením jeho činnosti.

Postavení Kanceláře je upraveno statutem Kanceláře, vydaného ochráncem v roce 2001, který stanoví podrobnosti o její organizaci a úkolech. Kancelář je podle § 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích organizační složkou státu a hospodaří s rozpočtovými prostředky samostatné kapitoly státního rozpočtu.¹⁵

V čele Kanceláře stojí vedoucí Kanceláře, který je jmenován a odvoláván VOP. Vedoucí Kanceláře vykonává svou činnost dle pokynů VOP a je mu za ni také odpovědný.

Vedoucí Kanceláře zastupuje Kancelář navenek a jedná jejím jménem.

Podle zvláštních předpisů plní vůči zaměstnancům Kanceláře funkci statutárního orgánu zaměstnavatele a je jejich nadřízeným.

Zaměstnance Kanceláře může VOP dle § 15 zákona pověřit prošetřováním podnětů a jednáním jeho jménem v určitém řízení před Ústavním soudem.

10.2.5 Ochrana osob omezených na svobodě

Novelou zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, která byla uveřejněna ve Sbírce zákonů pod číslem 381/2005 Sb., byl uzavřen více jak dvouletý legislativní proces, který stanovil VOP od 1. ledna 2006 nové povinnosti. Ty spočívají v systematických preventivních návštěvách všech míst a zařízení, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě. Orgán, který by v tomto smyslu vykonával systematickou preventivní vnější kontrolu těchto míst, v České republice prozatím neexistoval.

¹⁵ <http://www.ochrance.cz/kancelar/statut.php>

Tato činnost ochránce nespočívá v řešení individuálních podnětů, ale probíhá podle předem stanoveného plánu. Jde o povinnost vyplývající pro Českou republiku z mezinárodně-právních závazků, především z Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹⁶

Při návštěvách VOP zjišťuje, jak je s těmito osobami zacházeno, snaží se zajistit respektování jejich základních práv a posílit jejich ochranu před takzvaným „špatným zacházením“.

Špatným zacházením rozumíme jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost. Podle toho, do jaké míry špatné zacházení zasáhne do lidské důstojnosti nebo tělesné integrity, může mít podobu krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, mučení, neúcty ke člověku a jeho právům, nerespektování jeho sociální autonomie, soukromí, ale také práva na spoluúčast v rozhodovacím procesu o jeho vlastním životě či zneužívání závislosti na poskytované péči nebo její prohlubování.

Po formální stránce může špatné zacházení spočívat nejen v porušování základních práv, která jsou garantována Listinou základních práv a svobod a mezinárodními úmluvami, ale i v překračování zákonů a podzákonných právních předpisů nebo v neplnění závazných instrukcí a pokynů.

10.2.5.1 Typy navštěvovaných zařízení

VOP je povinen vykonávat kontrolní návštěvy všech zařízení, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě a to bez ohledu, zda jde o zařízení státní či soukromá. Jedná se o tyto zařízení:

- vězeňská zařízení
- policejní cely
- zařízení pro zajištění cizinců
- vojenská zařízení

¹⁶ <http://www.ochrance.cz/cinnost/ochrana.php>

- zařízení, v nichž se vykonává ochranná nebo ústavní výchova
- azylová zařízení
- zařízení sociální péče
- zdravotnická zařízení
- zařízení sociálně-právní ochrany dětí
- veřejná zařízení pro přežití obyvatelstva za krizových situací¹⁷

10.2.5.2 *Vykonávání systematických návštěv*

Kontrola spočívá v tom, že zaměstnanci Kanceláře vykonávají návštěvu podle určitého systému v několika podobných zařízeních na základě předem vypracovaného časového plánu, který je rozdělen do tří etap:

- příprava návštěvy
- realizace návštěvy
- zpracování získaných informací a poznatků
- vydání zprávy z návštěvy zařízení

Výběr konkrétních zařízení se řídí například předchozími poznatky z praxe ochránce, referencemi získanými od veřejnosti či umístěných osob (pozitivními či negativními) nebo výsledky činnosti rezortních kontrolních mechanismů.¹⁸ Pokud to typ zařízení dovoluje, je při výběru brán zřetel na zřizovatele zařízení, jeho lokaci, velikost, aby vybraná zařízení byla různorodá.

Když jsou vybrána konkrétní zařízení, pracovníci Kanceláře shromažďují různé informace o těchto zařízeních, právní úpravu, včetně nezávazných doporučení, deklarací,

¹⁷ <http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/cinnost/ochrana.php&doc=350>

¹⁸ HRABCOVÁ, D. *Souhrnná zpráva o činnosti Veřejného ochránce práv za rok 2006*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. str. 89

neprávních standardů, judikatury Evropského soudu pro lidská práva nebo vnitřních předpisů vydaných příslušným resortem. Po zpracování získaných informací je připravena metodika samotné návštěvy.

Po provedení návštěvy zařízení je VOP povinen vypracovat zprávu o jeho zjištěních, jejíž součástí mohou být doporučení nebo návrhy opatření k nápravě. VOP pak vyzve zařízení, aby se k jeho zprávě, doporučením nebo návrhům na opatření k nápravě vyjádřilo ve stanovené lhůtě. Ochránce i zde disponuje možnostmi sankčního charakteru, které spočívají jednak ve vyrozumění nadřízeného úřadu, ale i v informování veřejnosti. Kromě toho ochránce rovněž vydává souhrnné zprávy.

10.2.6 Informování o činnosti

VOP podává každoročně Poslanecké sněmovně souhrnnou zprávu o své činnosti za uplynulý rok. Tuto zprávu současně zasílá Senátu, prezidentu republiky, vládě a ministerstvům a jiným správním úřadům a vhodným způsobem ji zveřejňuje.

Obsahem souhrnné zprávy je vždy celková bilance činnosti ochránce za uplynulý rok, především pokud jde o provedená šetření a jejich výsledky. Zpráva je strukturována do několika částí. V první řadě jsou to statistické údaje o podáních, informace o provedených inspekcích či o jiných šetřeních z vlastní iniciativy a poznámky o dalších aktivitách (návrhy na změnu či zrušení právních předpisů). Další, nejobsáhlejší část zprávy, by měla seznamovat – z hlediska důsledků i z hlediska praxe – s nejzávažnějšími či jinak zajímavými případy. Zvláštní pozornost by měla být věnována případům, které nebyly (nikoli vinou ochránce) dovedeny do úspěšného konce.¹⁹ Není také výjimkou, aby do souhrnné zprávy byla formou samostatného komentáře zařazena analýza VOP k určité problematické otázce z oblasti veřejné správy, která by měla obsahovat náčrt možných řešení nebo návrh opatření.

¹⁹ SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo...*, str. 318

10.2.6.1 Informace pro veřejnost

Ustanovení § 23 odst. 2 zákona o VOP, ukládá ochránci povinnost seznamovat veřejnost se svou činností a poznatky, které z jeho činnosti vyplynuly. VOP tuto povinnost naplňuje hned v několika rovinách. Jednak pořádá pravidelné tiskové konference, informuje veřejnost prostřednictvím televize, ČTK, denního i odborného tisku, přednáškové činnosti, besed a také prezentuje informace na vlastních webových stránkách.

V České televizi běží od počátku roku 2006 cyklus „Případ pro ombudsmana“, který je koncipován jako série relativně samostatných příběhů. VOP na konkrétních případech seznamuje veřejnost s osudy lidí, kteří se na něj obracejí, prezentuje pracovní postupy a rozsah své působnosti. Tento cyklus náleží dle výsledků k nejsledovanějším pořadům.²⁰

V roce 2006 projevovala téměř všechna média vysoký zájem o práci i výsledky činnosti VOP.

²⁰ HRABCOVÁ, D. *Souhrnná zpráva o činnosti ...*, str. 6

11 NÁSTIN PREVENCE U RASOVĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

11.1 Prevence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Oblast koncepční – rámcové vzdělávací programy

Problematika lidských práv, multikulturního vzdělávání je komplexně řešena v **Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání** (dále jen RVPZV), navazujícím na školský zákon schválený v roce 2005. Průřezová témata reprezentují aktuální okruhy problémů současného i budoucího světa a stávají se důležitou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Zejména v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a Multikulturní výchova v základním vzdělávání je akcentována výchova k toleranci, k lidským právům a proti rasismu. Rámcové vzdělávací programy, zpracované pro jednotlivé směry a stupně vzdělávání ve **středních školách** (dále jen RVPSV), umožňují začlenit do minimálních vzdělávacích programů učebních a studijních oborů středních škol obsahový okruh věnovaný problematice extremismu. Rámcový vzdělávací program pro **střední odborné vzdělávání** obsahuje povinné průřezové téma *Občan v demokratické společnosti*, posilující výchovu k demokracii a k multikulturnímu soužití, čímž přispívá rovněž k eliminaci extremismu.

Opatření zaměřená na boj s rasovými stereotypy

V r. 2005 zůstávaly v platnosti Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, Strategie výchovy k lidským právům a Strategie pro zlepšení celkové situace vzdělávání romských dětí, Koncepce vzdělávacích aktivit v oblasti boje proti extremismu, schválená usnesením vlády ČR č. 268/2002, koncipovaná v souladu s potřebami v oblasti výchovy a vzdělávání Romů, cizinců a migrantů a zohledňující problematiku dalších národnostních menšin žijících v ČR. Problematiku prevence projevů rasismu, xenofobie a intolerance dále zohledňují Minimální preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení a resortní dokument Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005 – 2008 (č.j. 10844/2005-24).

Vzdělávání učitelů v problematice extremismu

V roce 2005 podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) vydání publikace autorů N. Demjančuka a L. Drotárové „Vzdělání a extremismus“, která je koncipována k využití učitelům ve výuce. Je zaměřena na aktuální projevy organizované intolerance a na příkladech ukazuje, jak se vytvářejí různé extremistické texty. Dále MŠMT soustředilo pozornost na vzdělávání učitelů o holocaustu, antisemitismu a rasismu. *Jediným vzdělávacími institucemi s výhradním oprávněním organizovat semináře pro učitele základních a středních škol jsou Památník Terezín a Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze, kterým byla udělena akreditace MŠMT.*

11.2 Prevence ministerstva kultury

Regionální a národnostní kultury

Role Ministerstva kultury (dále jen MK) v boji s extremismem, rasismem, antisemitismem a xenofobií spočívala v roce 2005, stejně jako v roce 2004 a v letech předchozích, zejména v preventivním působení, směřujícím k eliminaci společenských jevů jako jsou rasismus, xenofobie či antisemitismus. V širším slova smyslu lze jako prevenci vymezených negativních jevů chápat veškeré kulturní aktivity, realizované za podpory tohoto resortu. Lze z nich zmínit zejména ty, které jsou zahrnuty do grantových programů. Jedná se především o program na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice, program na podporu integrace cizinců žijících v České republice a program na podporu integrace příslušníků romské komunity. Prolínáním kultur dochází k vzájemnému poznání, obohacení a pochopení, což může vést ke snížení projevů xenofobie či rasismu.

V roce 2005 proto pokračovala **podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin**, žijících v České republice (českých občanů národnosti bulharské, maďarské, německé, polské, romské, ruské, řecké, slovenské, srbské a ukrajinské). V rámci toho byly poskytnuty dotace i na kulturní multietnické akce, přispívající k vzájemnému poznávání různých národnostních kultur ve snaze předcházet xenofobním projevům. V roce 2005 byla z tohoto programu poskytnuta dotace ve výši 10 193 412,- Kč, včetně vrácených nevyužitých finančních prostředků).

V roce 2005 vyhlásilo MK již popáté grantový **program na podporu integrace cizinců žijících v České republice**. Bylo předloženo 33 projektů, přičemž mezi žadateli převažovala občanská sdružení.

Velkou důležitostí pro rozvoj etnické kultury, ale i pro výchovu multikulturní společnosti směřující k odbourávání předsudků, rasismu a xenofobních postojů má **podpora integrace příslušníků romské komunity**. Od r. 2002 MK vyhlašuje grantový program zaměřený na podporu integrace příslušníků romské komunity. V r. 2005 se přihlásilo celkem 50 žadatelů s 62 projekty. Většina z nich měla status občanských sdružení, ale zúčastnily se i církevní organizace, obecně prospěšné společnosti a společnosti s ručením omezeným. Celkem bylo podpořeno 27 projektů, přičemž byla rozdělena částka ve výši 2 000 000,- Kč.

11.3 Prevence Policie ČR

Hlavními cíly prevence rasově motivované trestné činnosti je dosáhnout toho, aby příslušníci Policie ČR v dostatečné míře disponovali dovednostmi pro policejní práci v národnostně a etnicky různorodé společnosti, vytvořit a do práce policie zavést mechanismy a opatření, které policistům umožní s příslušníky menšin efektivněji komunikovat, budovat důvěru mezi policejním sborem a menšinami a řešit jejich problémy, spadající do zákonné působnosti Policie ČR. Důležitým cílem je také vypracování mechanismů, které by příslušníky menšin do policejní práce lépe zapojily a přenesly na ně zodpovědnost za vlastní bezpečnost.

Střednědobé a dlouhodobé cíle policejní práce ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám jsou zaměřeny zejména na následující oblasti:

1. vzdělávání policistu v problematice práce ve vztahu k menšinám,
2. vypracování mechanismů pro zaměstnávání příslušníku menšin u Policie ČR,
3. omezení rizik zaměstnávání policistu s xenofobní hodnotovou orientací u Policie ČR,
4. zapracování teze o jednání policistů ve vztahu k menšinám do Etického kodexu PČR,

5. realizace výzkumu zaměřeného na zmapování problematiky vztahu PČR a menšin
6. vytvoření systémového rámce preventivních policejních aktivit ve vztahu k menšinám.

11.3.1 Vzdělávání a formování kariéry policistů

V oblasti vzdělávání policistů v problematice policejní práce s menšinami je kladen důraz na průběžné zkvalitňování vzdělávacích programů, doplňování a aktualizace těchto programů o nové poznatky a informace a další vzdělávání policejních pedagogů (učitelů středních policejních škol a instruktorů školních policejních středisek). Vzhledem k citlivé povaze daného tématu bude nezbytné nutné zvyšovat úroveň lektorských dovedností pedagogů v předmětné problematice, aby bylo dosaženo skutečné efektivity vzdělávacích činností. Pro nezávislé posouzení kvality vzdělávacích programů týkajících se problematiky policejní práce s menšinami je nezbytné zorganizovat několik krátkodobých stáží resortních i externích odborníků na vytipovaných Středních policejních školách a Školních policejních střediscích.

Kurzy celoživotního vzdělávání *Multikulturní výchova – extremismus-rasismus* musí být povinně zakončovány zkouškou, aby frekventanti kurzu byli motivováni se danému tématu v průběhu kurzu maximálně věnovat.

Další prioritou je vzdělávání policejního managementu pořádáním specializačních seminářů k danému tématu pro management z těch regionů, které jsou charakteristické vyšším populačním zastoupením příslušníků menšin.

Navrhovaná opatření

- v souvislosti s průběžným zkvalitňováním vzdělávacích programů v oblasti policejní práce s menšinami
 - v rámci kurzů základní odborné přípravy maximálně používat nácvik modelových situací a využívat případové studie, jejichž hlavním tématem bude komunikace s příslušníky menšin,

- uspořádat každoročně 1 doplňující školení pro učitele středních policejních škol a instruktory školních policejních středisek věnující se danému tématu, které bude zaměřeno na zvyšování úrovně jejich lektorských dovedností v předmětné problematice,
 - zorganizovat každoročně 4 krátkodobé stáže resortních i externích odborníků v kurzech věnovaných policejní práci s menšinami na vytipovaných Středních policejních školách (2 stáže) a Školních policejních střediscích (2 stáže) a vypracovat o nich souhrnnou zprávu,
 - v kurzech *Multikulturní výchova – extremismus-rasismus* nadále využívat osm policejních školitelů pro problematiku rasové rovnosti a další lektory, s nimiž Ministerstvo vnitra ČR v dané oblasti dlouhodobě spolupracuje,
 - kurzy celoživotního vzdělávání *Multikulturní výchova – extremismus-rasismus* povinně zakončovat zkouškou,
 - v příslušných kurzech v základní odborné přípravě i v kurzech celoživotního vzdělávání maximálně využívat policistů vyčleněných pro práci s menšinami.
- v oblasti vzdělávání managementu Policie ČR
- začlenit problematiku policejní práce s menšinami do profilu absolventa vzdělávacího programu pro manažery Policie ČR,
 - každoročně pořádat specializační semináře k danému tématu pro management z regionů, které jsou charakteristické vyšším populačním zastoupením příslušníků menšin.

11.3.2 Zaměstnávání příslušníků menšin u Policie ČR

Jedním ze záměrů strategie je vytvoření systémových opatření podporujících nábor příslušníků národnostních menšin k Policii ČR, která by zahrnovala mechanismy propagace přijímání příslušníků národnostních menšin, identifikace vhodných adeptů, studijní programy pro příslušníky národnostních menšin a způsob efektivního zařazení absolventů do struktury policejní organizace.

Na základě zkušeností z předchozích let lze konstatovat, že cesta k otevření policie pro přijímání adeptů z řad příslušníků menšin vede přes kvalitně připravenou propagaci a oslovování správných cílových skupin, tj. příslušníků menšin, kteří zároveň splňují podmínky pro přijetí k Policii ČR (mají odpovídající vzdělání, všestrannou připravenost atd.). Je přitom žádoucí zaměřit se na více menšinových společenství na území ČR (kromě Romů také např. na Vietnamce aj.).

Navrhovaná opatření

- připravit a realizovat informační kampaň zaměřenou na nábor příslušníků menšin k Policii ČR,
- zajistit informovanost policistů s personální pravomocí o přijímání příslušníků národnostních menšin do služebního poměru u Policie ČR jako o prioritě v oblasti policejní práce s menšinami.

11.3.3 Monitoring xenofobní hodnotové orientace policistů

Monitoring xenofobní (nestranné) hodnotové orientace policistů je způsob, jak efektivně zabránit možným projevům xenofobie v řadách Policie ČR. Monitoring odhaluje xenofobní a rasistické postoje u uchazečů o práci u Policie ČR a to v základní odborné přípravě (ZPO).

K celkovému zlepšení připravenosti policistů pro náročný výkon služby v oblasti práce s menšinami by přispělo zavedení funkce tzv. supervizora. Supervize jako jedna z forem odborné přípravy funguje v řadě firem soukromého sektoru, rámci resortu Ministerstva vnitra pak v některých azylových střediscích Správy uprchlických zařízení. Úkolem supervizora je scházet se zaměstnanci k rozhovorům reflektujícím výkon jejich profese a pomáhat řešit případné konflikty, pracovní podmínky, vztahy na pracovišti apod. Supervize slouží zejména jako kvalitní prevence syndromu profesního vyhoření a jako příležitost zpracování emocionálního konfliktu spojeného s výkonem zaměstnání.

Navrhovaná opatření

- zahrnout do nově připravovaných interních aktů řízení v oblasti personální práce metodiku, která bude upravovat spolupráci funkcionářů s personální pravomocí s

příslušnými zaměstnanci Policie ČR odpovědnými za monitoring frekventantů základní odborné přípravy a postup těchto funkcionářů při odhalení xenofobních nebo rasistických sklonů u policistů v základní odborné přípravě,

- doplnit závazné pokyny policejního prezidenta č. 96 a 97 ze dne 28. června 2002 k provádění průběžného hodnocení příslušníků Policie ČR a práce zaměstnanců v pracovním poměru Policie ČR o položku nestrannost – xenofobie,
- realizovat projekt supervize.

11.3.4 Etický kodex Policie ČR

Do Etického kodexu Policie ČR, který byl vydán počátkem roku 2005 je zpracována teze o rovném policejním přístupu ke každé osobě bez rozdílu, což ve vztahu k příslušníkům menšin mj. znamená respekt ke kulturní a hodnotové odlišnosti všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony České republiky.

Kodex je zveřejněn na adrese www.mvcr.cz/2003/policie/kodex_policie.html.

V přímé návaznosti na uvedenou tezi etického kodexu vydalo Ministerstvo vnitra příručku ***Policista v multikulturním prostředí***. Zpracovatelem příručky je Člověk v tísni, společnost při České televizi, o. p. s., v rámci programu Varianty. Příručka poskytuje policistům základní informace o nejpočetnějších národnostních a etnických menšinách žijících v České republice, o jejich náboženských a kulturních odlišnostech, návycích a tradicích. Nabízí policistům návod pro jednání s příslušníky menšin s ohledem na tyto odlišnosti

Příručka je určena především policistům v přímém výkonu služby, policistům na manažerských pozicích a policistům metodicky zajišťujícím preventivní aktivity. Možnost využívat příručku mají také resortní vzdělávací zařízení.

Publikace je veřejně přístupná na adrese www.varianty.cz.

11.3.5 Výzkum kriminality v sociálně vyloučených lokalitách obývaných převážně romskou populací

Úkolem je získat co nejvíce konkrétních statistických údajů. Validní sociologická data mohou napomoci efektivnímu využívání mechanismu policejní práce ve vztahu k menšinám.

Navrhovaná opatření

- na základě výsledků výzkumu kriminality v sociálně vyloučených lokalitách obývaných převážně romskou populací navrhnout další opatření,
- připravit návrh realizace regionálních sociologických šetření zaměřených na zmapování typu kriminality, s nimiž se potýkají příslušníci menšinových skupin.

11.3.6 Realizace systémových a lokálních preventivních opatření policejní práce s menšinami

11.3.6.1 Plán činnosti Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám a Styčný důstojník pro menšiny

Jako podporu systémového přístupu Policie ČR k problematice menšin ve společnosti se zavádí do české policejní reality mechanismus styčného důstojníka pro menšiny (dále jen „styčný důstojník“) a plánu činnosti Policie ČR ve vztahu k menšinám (dále jen „Plán činnosti“).

Jedná se o opatření, kterým je zajištěn systémový preventivní přístup Policie ČR ve vztahu k menšinám. Styčný důstojník je specializovaným pracovníkem na problematiku policejní práce ve vztahu k menšinám a jeho služeb mohou využívat různé policejní složky pro řešení problému ve své působnosti. Plní úlohu zprostředkovatele mezi policií a menšinovými společenstvími, nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů, spadajících do zákonné působnosti Policie ČR. Zároveň působí jako konzultant při řešení všech záležitostí, které se z pohledu Policie ČR problematiky menšin týkají. Styčný důstojník také průběžně monitoruje struktury menšin v lokalitě a podílí se na

prevenci a potírání kriminality, která se menšinových komunit jakýmkoliv způsobem dotýká.

Na všech krajských správách Policie ČR byly k 31. lednu 2005 rozkazy ředitelů ustaveny funkce styčných důstojníků a zřízeny jejich pracovní skupiny. Skupiny jsou složeny většinou z pracovníků úseku odhalování extremistické kriminality z okresu, z pracovníků Preventivně informačních skupin (PIS) z okresu a krajů, vyčlenění byli ale i pracovníci Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) zařazení na dalších problematikách (většinou potírání trestné činnosti mládeže), z úseku služby cizinecké a pohraniční policie, v některých pracovních skupinách jsou zařazení členové managementu obvodních oddělení či okresních ředitelství. Složení pracovních skupiny záleží vždy na místních podmínkách a na tom, do kterého regionu chce styčný důstojník soustředit svoji pozornost a úsilí. Pracovní skupiny se na krajské úrovni scházejí několikrát ročně, 1 až 2 krát ročně na úrovni celorepublikové.

Do Plánu činnosti krajských správ Policie ČR byly zahrnuty:

- aktivity týkající se vzdělávání vytipovaných příslušníků Policie ČR v problematice policejní práce v multikulturní společnosti,
- konkrétní formy spolupráce Policie ČR s menšinami a se zástupci samosprávy, státní správy a nevládních organizací, které se v působnosti Policie ČR problematice menšin věnují,
- preventivní aktivity, spolupráce se školami v regionu (pořádání přednášek na vybraných základních a středních školách o problematice rasismu, extremismu a policejní práce v multikulturní společnosti; zapojení skupiny styčného důstojníka do vzdělávacích a volnočasových projektů pro menšiny pořádaných nevládními organizacemi).
- zapojení do monitoringu aktuálního stavu migrace příslušníků romských komunit ze SR na území ČR,
- závazek pracovní skupiny pečlivě evidovat svou činnost ve stručných terénních zprávách, předávat tyto výstupy vedení správy, Policejnímu prezidiu ČR a Ministerstvu vnitra ČR, vypracovat každoroční zhodnocení plnění plánu činnosti a aktualizovat plán pro další rok.

Navrhovaná opatření

- na úrovni krajských správ každoročně vyhodnocovat činnost Styčného důstojníka pro problematiku menšin v kvantitativních i kvalitativních ukazatelích a plnění Plánu činnosti Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám,
- uspořádat každoročně 1 až 2 setkání policistů vyčleněných pro práci s menšinami zaměřené na výměnu zkušeností a doškolování v dané problematice.

11.3.6.2 Asistent Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách

Asistent Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách (dále jen asistent policie) byl navržen jako opatření, které by Policii ČR usnadnilo kontakt a komunikaci s menšinami.

Návrh na zřízení funkce asistenta Policie ČR vychází z praxe policejních sborů mnoha evropských zemí, které běžně využívají různé typy asistenčních služeb. Policie ČR vyšla z těchto zkušeností a od roku 2003 realizuje ve spolupráci se sdružením Vzájemné soužití pilotní projekt Asistent Policie ČR pro potírání lichvy v sociálně vyloučených romských komunitách v Ostravě a od roku 2004 ve spolupráci s orgány samosprávy pilotní projekt Asistent Policie ČR pro spolupráci s romskou komunitou v Chebu. Oba projekty jsou hodnoceny jako úspěšné a na základě získaných zkušeností je možné konstatovat, že díky práci policejních pracovních skupin a asistentek policie se daří lépe vyhledávat latentní trestnou činnost v sociálně vyloučených lokalitách. Příslušníci Policie ČR získali širší povědomost o situaci v těchto lokalitách a jsou schopni lépe porozumět aktuálním problémům obyvatel těchto lokalit. Díky spolupráci s asistentkami policie dokáží snadněji získávat konkrétní poznatky o trestné činnosti spojené s životem lidí v těchto lokalitách a tak postupně přispívají ke zvyšování objasňenosti specifických typů kriminality. Oba projekty byly financovány kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity z financí určených na Program podpory terénní sociální práce, projekt v Ostravě i z dalších zdrojů.

Systémový preventivní přístup Policie ČR ve vztahu k menšinovým skupinám obyvatel je zajištěn zřízením styčných důstojníků pro problematiku menšin při krajských správách Policie ČR. Mechanismus asistenta policie lze využít jako doplněk tohoto systémového opatření v rizikových lokalitách.

V současné době využívají asistenta policie čtyři okresní, resp. městská ředitelství Policie ČR, Ostrava, Cheb, Ústí nad Labem a Most. Projekt je zároveň připravován při Městském ředitelství Policie ČR Brno a při Obvodním ředitelství Praha II.

Navrhovaná opatření

- vypracovat Metodiku činnosti asistenta Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených lokalitách,
- na úrovni krajských správ každoročně vyhodnocovat činnost asistentu policie a policejních pracovních skupin vyčleněných na práci ve vztahu k menšinám v rámci okresních (městských) ředitelství,
- zajišťovat podmínky pro širší využívání mechanismu asistenta policie v rámci Policie ČR
- analyzovat možnost realizace projektu asistentu policie ve vztahu k dalším menšinovým skupinám.

12 STANISTIKA TRESTNÝCH ČINŮ

12.1 Statistka rasově motivovaných trestných činů na území České republiky v letech 1995 - 2005

Trestné činy rasově či jinak nenávistně motivované	Stíháno celkem osob	Obžalováno celkem osob
1995	508	461
1996	616	552
1997	569	495
1998	535	439
1999	580	510
2000	535	451
2001	529	369
2002	518	485
2003	369	230
2004	399	373
první tři čtvrtletí roku 2005	340	309

Tab. 1. Trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jinak nenávistných pohnutek

	Stíháno	Obžalováno	Odsouzeno
2001	110 461	84 855	60 182
2002	93 378	77 210	65 098
2003	92 958	78 726	66 131
2004	89 288	75 861	68 443
2005	86 992	75 206	

Tab. 2. Celkový počet osob stíhaných, obžalovaných a odsouzených

Tabulka číslo 2 umožňuje srovnat sledované hodnoty, obsažené v tabulce číslo 1, z hlediska celkového počtu osob stíhaných a obžalovaných, na něž byl podán návrh na potrestání za období let 2001 – 2004 a za první tři čtvrtletí roku 2005.

Podíl všech rasově, národnostně nebo jinou nenávisť motivovaných trestných činů na celkovém objemu kriminality byl v r. 2005, stejně jako v roce předchozím, poměrně minimální, stále nedosahuje ani zdaleka 1 %.

Rovněž skladba trestné činnosti nedoznala v r. 2005, ve srovnání s r. 2004, podstatných změn. Údaje za rok 2005 svědčí o vzestupném trendu u trestného činu dle § 260 a § 261 tr.zák. (podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka) a o méně výrazném vzestupném trendu u trestného činu dle § 196 odst. 2 a 3 tr.zák. (násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci). U trestných činů dle § 198 tr.zák. (hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení) a trestných činů dle § 198a tr.zák. (podněcování k nenávisť vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod) lze zaznamenat mírný pokles.

Statistický přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek v letech 1989 – 2005

ČR	§ 196/2		§ 196/3		§ 198		§ 198/a		§ 219/2g		§ 221/2b	
	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.
1989	0	0	0	0	44	25	0	0	0	0	0	0
1990	0	0	0	0	14	1	0	0	0	0	0	0
1991	0	0	0	0	6	4	0	0	0	0	0	0
1992	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3	2
1993	0	0	0	0	15	9	8	4	0	0	1	0
1994	0	0	0	0	40	36	13	12	0	0	3	3
1995	177	162	18	17	112	108	28	22	0	0	13	12
1996	210	179	18	17	74	66	30	29	1	1	90	82
1997	150	119	29	19	107	103	25	20	0	0	56	55
1998	126	111	3	0	124	90	7	6	3	2	40	36
1999	139	123	24	24	103	91	12	11	2	2	42	42
2000	98	84	24	24	150	129	19	14	0	0	22	13
2001	95	92	0	0	127	118	19	16	0	0	28	27
2002	85	81	3	3	105	98	4	3	2	2	21	20
2003	64	56	0	0	81	77	8	7	0	0	28	27
2004	67	63	8	8	105	101	5	5	1	0	21	21
2005	74	67	0	0	90	81	3	2	3	3	18	18

Tab. 3. Přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek

ČR	§ 222/2b		§ 235/2f		§ 257/2b		§ 260		§ 261		§ 261a	
	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.
1989	0	0	0	0	0	0	6	4	33	30	0	0
1990	0	0	0	0	0	0	3	1	7	2	0	0
1991	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	0	0
1992	0	0	0	0	0	0	2	0	14	12	0	0
1993	3	1	0	0	0	0	8	5	11	6	0	0
1994	13	12	0	0	0	0	34	32	13	13	0	0
1995	23	23	0	0	6	5	13	11	118	101	0	0
1996	42	41	1	1	27	25	30	27	93	84	0	0
1997	45	43	5	5	18	15	29	18	105	8	0	0
1998	28	28	6	6	16	16	27	15	155	129	0	0
1999	30	28	1	0	16	16	52	37	159	136	0	0
2000	12	12	0	0	7	6	79	67	124	102	0	0
2001	6	6	3	3	2	2	51	41	198	164	1	0
2002	24	24	2	2	3	3	75	67	143	132	1	1
2003	13	13	0	0	6	4	28	17	96	84	1	1
2004	9	5	4	4	1	1	31	25	96	90	3	3
2005	7	7	0	0	2	2	23	18	73	65	1	1

Tab. 4. Přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek

Trestní zákon § 196/2 - Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Trestní zákon § 196/3 - Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Kdo se spolčí nebo srotí k spáchání násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Trestní zákon § 198 - Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení

Trestní zákon § 219/2g - Trestné činy proti životu a zdraví. Vražda. Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li úmyslné usmrcení jiné osoby pro jeho rasu,

příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Trestní zákon § 221/2b - Ublížení na zdraví. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Trestní zákon § 222/2b - Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Trestní zákon § 235/2f – Vydírání. Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Trestní zákon § 257/2b - Poškození cizí věci. Kdo zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou cizí věc a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho rasu, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání.

Trestní zákon § 260 - Kdo podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Trestní zákon § 261 - Kdo veřejně projevuje sympatie k hnutí uvedenému v § 260, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Trestní zákon § 261a - Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

12.2 Statistika rasově motivovaných trestných činů v Jihomoravském kraji v letech 2005 – 2007

Trestná činnost	rasová nesnášenlivost nebo nenávisť			národnostní nesnášenlivost nebo nenávisť		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
vraždy - ostatní /§ 219/	2	1	3	0	0	0
úmyslné ublížení na zdraví /§ 221,222/	0	0	0	3	0	3
násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelů a jednotlivci /§ 196/	4	0	4	5	0	5
hanobení národa, rasy a přesvědčení /§ 198/	0	0	0	2	0	2
podněcování k národnostní a rasové nenávisti /§ 198a/	1	0	1	0	0	0
podpora a propagace hnutí /§§ 260,261,261A/	1	0	1	6	0	6
KRAJ JIHMORAVSKÝ CELKEM 2005	8	1	9	16	0	16

Tab. 5. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2005

Trestná činnost	rasová nesnášenlivost nebo nenávisť			národnostní nesnášenlivost nebo nenávisť		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
úmyslné ublížení na zdraví /§ 221,222/	1	1	2	0	0	0
násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelů a jednotlivci /§ 196/	3	0	3	1	0	1
hanobení národa, rasy a přesvědčení /§ 198/	2	0	2	1	0	1
podpora a propagace hnutí /§§ 260,261,261A/	8	0	8	3	0	3
KRAJ JIHMORAVSKÝ CELKEM 2006	14	1	15	5	0	5

Tab. 6. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2006

Trestná činnost	rasová nesnášenlivost nebo nenávisť			národnostní nesnášenlivost nebo nenávisť		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
vraždy - ostatní /§ 219/	0	0	0	1	1	2
úmyslné ublížení na zdraví /§ 221,222/	1	2	3	0	0	0
násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelů a jednotlivci /§ 196/	1	2	3	0	0	0
hanobení národa, rasy a přesvědčení /§ 198/	0	0	0	2	2	4
podněcování k národnostní a rasové nenávisti /§ 198a/	0	0	0	0	0	0
podpora a propagace hnutí /§§ 260,261,261A/	0	0	0	6	6	12
KRAJ JIHMORAVSKÝ CELKEM 2007	2	4	6	9	9	18

Tab. 7. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2007

ZÁVĚR

Diplomová práce bude sloužit jako výukový materiál do předmětu Kriminalistické technologie a systémy zaměřený na specifika vyšetřování rasově motivované trestné činnosti.

První kapitola edukačního materiálu charakterizuje rasově motivovanou trestnou činnost. Popisuje obecné rozdělení extremistických aktivit, rozdělení extremismu z kriminalistického hlediska a definuje rasově motivovanou trestnou činnost. V závěru kapitoly jsou uvedeny základní znaky rasově motivované trestné činnosti.

Druhá kapitola edukačního materiálu popisuje a uvádí příklady verbální, brachiální a grafické formy rasově motivované trestné činnosti. Popisuje rozdělení rasově motivovaných trestných činů podle objektu napadení a rozdělení rasově motivovaného útoku podle příslušnosti pachatelů.

Ve třetí kapitole jsou popsány podněty k vyšetřování rasově motivovaného trestného činu a uvedeny dvě základní vyšetřovací situace.

Čtvrtá kapitola popisuje typické stopy rasově motivovaného činu a uvádí zvláštní postupy na místě činu.

V páté a šesté kapitole jsou popsány charakteristické zvláštnosti pachatelů rasově motivovaného trestného činu, motiv jejich jednání a charakteristiky objektů, které pachatelé napadají.

Sedmá a osmá kapitola popisuje postup vyšetřovatele při vyšetřování rasově motivovaného trestného činu. Jsou zde uvedeny počáteční úkony a opatření při vyšetřování rasově motivované činnosti, vyšetřovací verze, plánování a organizace vyšetřování.

V závěrečné kapitole teoretické části je popsán předmět vyšetřování rasově motivovaného trestného činu, definován pojem rasa z historického, politologického a sociologického hlediska. Dále je zde popsáno postavení Romů ve společnosti a charakterizován pojem „hnutí“ z kriminalistického a trestně právního hlediska. Druhá polovina závěrečné kapitoly je zaměřena na rozsah vyšetřování a dokazování rasově motivovaného trestného činu. Popisuje úkony následné etapy vyšetřování, do kterých patří

výslech obviněného, výslech svědků a poškozených, domovní prohlídka, rekognice a znalecké expertizy.

V praktické části diplomové práce jsou uvedeny možnosti postupu veřejného ochránce práv a naznačena prevence v oblasti rasově motivované trestné činnosti. V závěrečné kapitole jsou uvedeny statistické údaje o rasově motivovaných trestných činech na území České republiky v letech 1989 – 2005 a statistické údaje o rasově motivovaných trestných činech v Jihomoravském kraji v letech 2005 – 2007.

Vzrůstající nevraživost vůči cizincům a rasově odlišným občanům, která se v poslední době stává problémem v západoevropských státech, má své sympatizanty i v České republice. I zde se rasové konflikty stávají nebezpečným fenoménem. I když podíl v České republice všech rasově, národnostně nebo jinou nenávisť motivovaných trestných činů na celkovém podílu kriminality je poměrně minimální (asi 1%), je potřeba se touto problematikou zabývat a aplikovat preventivní i represivní protiextremistickou politiku.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

This thesis is supposed to be used as a teaching material for students of Criminalistic technology and systems regarding investigation specifics of criminal offences based on racial motivation.

Chapter One describes a character of criminal offences based on racial motivation, a general division of extremists activities, parts of extremism from criminalistic point of view and defines criminal offences based on racial motivation. Then some basic features of criminal offences based on racial motivation follow at the end of Chapter One.

Chapter Two describes and presents examples of verbal, brachial and graphic forms of criminal offences based on racial motivation. It describes criminal offences based on racial motivation with regard of objects assaulted and perpetrators origin.

Chapter Three contains what triggers an investigation of criminal offences based on racial motivation. Two basic investigation activities are also included in this chapter.

Chapter Four describes typical trails of criminal offences based on racial motivation and presents special investigation procedures in a place where a criminal offence has been committed.

Chapters Five and Six contain special personal qualities of perpetrators of criminal offences based on racial motivation, some reasons for those offences and characteristics of people assaulted.

Chapters Seven and Eight describes the way an investigator uses when dealing with criminal offences based on racial motivation. The initial acts, versions, plans and organization of investigation are also here.

In the last chapter an object of investigation of criminal offences based on racial motivation has been described and the expression of „race“ from historical, politological and sociological points of view defined. This chapter also describes social position of the Romanys and characterizes the expression of „movement“ in point of law and criminology. The second half of the last chapter deals with an extension of investigation and finding proofs of criminal offences based on racial motivation. It describes some

following steps of investigation including questioning of both the accused and witnesses and the assaulted, house search and reports by experts.

The practical part is about activities of ombudsman and prevention in the field of criminal offences based on racial motivation. Statistics showing criminal offences based on racial motivation in the Czech Republic and statistics showing criminal offences based on racial motivation in the Southmoravian region can be found in the final part.

The increasing animosity against foreigners and people of different races becomes a real problem in West Europe. This is enthusiastically accepted by a certain group of people in the Czech Republic. Racial conflicts become a dangerous phenomenon even in this country. Although the number of criminal offences motivated by different races, nations or any other reasons (e.g.hatred) is relatively small (1 %), it is necessary to deal with this situation as well as apply the policy of prevention and repressive antiextremism

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] NOVOTNÝ, Oto - ZAPLETAL, Josef a kolektiv.: Kriminologie. ASPI Publishing, 8/2004, vazba váz., 452 str., ISBN 80-7357-026-2.
- [2] PORADA, V a kolektiv.: Kriminalistika. Brno: CERM Brno 2001. 746s.
- [3] KUČTA, Josef – VÁLKOVÁ, Helena a kolektiv.: Základy kriminologie a trestní politiky. C.H: Beck, 4/2005, vazba váz., 544 str., ISBN 80-7179-813-4
- [4] DRAŠTÍK, Antonín – HASCH, Karel – KUČERA, Pavel a RIZMNA, Stanislav.: Přehled judikatury – trestné činy proti životu a zdraví, nutná obrana. ASPI, 7/2007, brož., 386 str., ISBN 978-80-7357-253-2.
- [5] DRAŠTÍK, Antonín – HASCH, Karel – KUČERA, Pavel a RIZMNA, Stanislav.: Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – podvodu. ASPI Publishing. 2004, brož., 158 str., ISBN 80-86395-88-x.
- [6] DRAŠTÍK, Antonín – HASCH, Karel – KUČERA, Pavel a RIZMNA, Stanislav.: Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – zpronevěra. ASPI Publishing. 2003, brož., 112 str., ISBN 80-86395-64-2.
- [7] DRAŠTÍK, Antonín – HASCH, Karel – KUČERA, Pavel a RIZMNA, Stanislav.: Přehled judikatury – trestné činy proti majetku – krádež. ASPI Publishing. 2003, brož., 104 str., ISBN 80-86395-51-0.
- [8] MUSIL, Jan – KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav.: Kriminalistika, 2. přepracované a doplněné vydání. C.H. Beck, 11/2004, vazba váz., 584 str., ISBN 80-7179-878-9
- [9] BRZOBOHATÝ, M.: Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu. Praha: PA ČR, 1995.
- [10] HASSAN, S.: Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů. Brno: Nakladatelství Janečka, 1994.
- [11] CHMELÍK, J.: Extremismus. Praha: MV ČR, 1997.
- [12] CHMELÍK, J.: Symbolika extremistických hnutí. Praha: Trevis, 2000.
- [13] CHMELÍK, J.: Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Praha: LINDE, 2001.

- [14] CHMELÍK, J. – PORADA, V.: Zvláštnosti předmětů, podnětů, počátečních úkonů a vyšetřovacích verzí při vyšetřování rasově motivované trestné činnosti. Bratislava: Policajná teória a prax, 3-4, 2000.
- [15] ŠTAMPACH, I.,: Sekty a nová náboženská hnutí. Praha: Oliva, 1994.
- [16] PETRUSEK, M. a kolektiv: Velký sociologický slovník 2 díly. Praha 1996.
- [17] ŠIŠKOVÁ, T.: Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha 1998.
- [18] GABAL, I.: Národnostní menšiny ve střední Evropě. Konflikt nebo integrace. Praha 1999.
- [19] Ministerstvo vnitra [online]. c2008, posledn revise 2008 [cit. 2008-03-11], dostupné z: <http://www.mvcr.cz/dokument/index.html#extrem>
- [20] PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústavní právo a státověda : I. díl Obecná státověda*. Praha: Linde Praha, 1998. 365 s. ISBN 80-7201-141-3.
- [21] SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, a. s., 2005. 380 s. ISBN 80-7357-060-2.
- [22] KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Principy dobré správy. Sborník příspěvků přednesených na pracovní konferenci dne 22. března 2006*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 265 s. ISBN 80-210-4001-7.
- [23] KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Působení ombudsmana v demokratické společnosti. Sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 5. června 2003*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 139 s. ISBN 80-210-3202-2.
- [24] *Souhrnná zpráva Veřejného ochránce práv o činnosti za rok 2002* [online]. 2003. [cit. 2008-03-18]. Dostupný na WWW: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/cinnost/zpravy.php&doc=45>>.
- [25] FRUMAROVÁ, K. *Ochrana před nečinností veřejné správy v Českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, 2005. 246 s. ISBN 80-7201-505-2.
- [26] *Statut Kanceláře veřejného ochránce práv* [online]. [cit. 2008-03-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar/statut.php>>.

- [27] *Ochrana osob omezených na svobodě* [online]. [cit. 2008-03-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.ochrance.cz/cinnost/ochrana.php>>.
- [28] *Nové povinnosti Veřejného ochránce práv spočívající v provádění systematických návštěv míst s osobami omezenými na svobodě* [online]. [cit. 2007-03-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.ochrance.cz/dokumenty/dokument.php?back=/cinnost/ochrana.php&doc=350>>.
- [29] HRABCOVÁ, D. *Souhrnná zpráva o činnosti Veřejného ochránce práv za rok 2006*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 117 s. ISBN 978-80-210-4259-9.
- [30] Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů
- [31] Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Tr. Zák. Trestní zákon.

RVPZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání.

RVPSV Rámcový vzdělávací program pro středoškolské vzdělání.

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

MK Ministerstvo kultury

VOP Veřejný ochránce práv

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Tomfa.....	22
Obr. 2. Nunčaky.....	22
Obr. 3. Baseballová pálka.....	23
Obr. 4. Boxer na ruku.....	23
Obr. 5. Boty Dr. Marten's Classic 1460.....	24

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jinak nenávistných pohnutek	72
Tab. 2. Celkový počet osob stíhaných, obžalovaných a odsouzených.....	72
Tab. 3. Přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek.....	73
Tab. 4. Přehled o stíhaných a obžalovaných osobách pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných pohnutek.....	74
Tab. 5. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2005.....	76
Tab. 6. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2006.....	76
Tab. 7. Rasově motivovaná trestná činnost v Jihomoravském kraji v roce 2007.....	77